תלמוד בבלי · אחרונים · ראשון לציון · סדר מועד

ראשון לציון על סוכה

רבי חיים בן עטר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ראשון לציון על סוכה

רבי חיים בן עטר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ראשון-לציון-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
דף ב ע"ב 4
דף ג ע"א 4
דף ד ע"א 6
דף ד ע"ב 13
דף ה ע"א 14
דף ה ע"ב 15
דף ו ע"א 15
דף ז ע"א 18
דף ז ע"ב 23
דף ח ע"א 24
דף ח ע"ב 25
דף ט ע"א 29
דף ט ע"ב 29
דף י 33
דף י ע"ב 35
דף יא ע"א 35
דף יב ע"א 35
דף יב ע"ב 36
דף יג ע"א 38
דף יג ע"ב 39
דף יד ע"א 39
דף יד ע"ב 41
דף טו ע"א 41
דף טו ע"ב 46
דף טז ע"א 50
דף טז ע"ב 50
דף יח ע"א 53
דף יט ע"א 56
דף יט ע"ב 56

פרק א

דף ב ע"ב

גמ' אבל דפנות מגיעות כו'. רמב"ם ז"ל לא חילק ואסר כל שגבוה למעלה מכ' אמה וכן הרי"ף וכתב טעמא משום דקי"ל כרבא ולזה לא שנא מגיעות לסכך לא שנא איט ביה ארבע על ד' פסולה ע"כ. והן אמת דקי"ל כרבא דבתראה הוא אלא דקשה לי כיון דשקיל וטרי תלמודא אליבא דהנך אמוראי וטרח ליישב מתניתא אליבא דידהו משמע דסתמא דתלמודא לא מסיק כרבא. אלא לפום מאי דכתב הר"ן דבכוליה תלמודא קאמר דר' יהודה סבר דירת קבע ולא שמעינן ליה דאמר לה אלא אי מפרשינן כרבא אם כן שפיר פסקינן כרבא ולא חיישינן לתלמודא דהכא דאפשר דאינו אלא להבין מה דקשה עלייהו ולאו משום דפסק כוותייהו. ותו הוכיח הר"ן מההיא דבנה אצטבא תוך סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה דסובר סתמא דתלמודא דלא כרבא דהא בדופנות נוגעות עסקי' מדקאמר דחשבינן הסכך דופן עקומה ומהשתא אין לפקפק בהלכה זו כל עיקר ועיין מ"ש בדף י"א ד"ה דרש רבא בר ר"ה:

דף ג ע"א

גמ' הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו כו' ע"כ. כתב רמב"ם בפ"ו מהלכות סוכה וז"ל מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך ביתו וכו' הרי זה אסור כו' גזירה שמא ימשך אחר שולחנו ע"כ. משמע דסובר דהלכה כב"ש אפילו בהא וכ"כ הרי"ף. ותמיה לי טובא כיון דלא אתמר הלכה כב"ש אלא בשיעור סוכה מנ"ל למימר דאפילו בהא דגזירה שמא ימשך. והרי"ף נתן טעם משום דחד טעמא להם ולא ידענא מנין לו ומפשטא דסוגיא לא משמע הכי ודעת רמב"ם לא משמע דסובר כטעם הרי"ף מדלא יהיב טעמא בדין ראשון שכתב דבעי ז' על ז' שהוא שיעור ראשו ורובו ושולחנו דהוי משום שמא ימשך כו' וכתב טעם זה בסוכה גדולה וכד דייקינן דברי רב שמואל בר יצחק דבריו מוכיחים דלא כהרי"ף ורמב"ם. חדא דהו"ל למימר הלכה שצריך שיהיה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הסוכה ומשתמעא ממילא דבעינן שיהיה בה שיעור זה ומדנקט כה"ג משמע דלא בעינן אלא שיהיה בה שיעור זה ודוק ותו קשה לימא להדיא הלכה כב"ש בשלמא אי אמרינן דלא פסק כוותייהו אלא בשיעור סוכה שפיר דלא מצי למימר הלכה כב"ש דהוה אמינא דהלכה כב"ש בכולה מלתא דידהו כדמסיק הש"ס דבתרתי פליגי ולהכי פי' דהלכה דקאמר דוקא בהא מלתא. אלא להרי"ף והרמב"ם דאכולה מלתא דב"ש קאמר הלכה לימא הלכה כב"ש:

ונראה דעיקר טעמו דרמב"ם הוא מההיא דאמרינן בירושלמי דפ' הישן אמתני' דהיה ראשו ורובו כו' וז"ל רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב ממה שסלקו ב"ש לב"ה הדא אמרה הלכה כדבריהם ע"כ. הרי דאתמר להדיא הלכה כב"ש דבעי' שולחנו תוך הסוכה ואפילו בסוכה גדולה דהא הך דסלקו ב"ש לב"ה הוי בהך עובדא דר"י החורני וההיא סוכה גדולה היתה אלא שהיה שולחנו חוץ לסוכה שאל"כ הכי הול"ל ומצאוהו יושב בסוכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ופשוט. ומהשתא אשכחנא סימא ליתובי מאי דייקנא במילתיה דר"ש בר רב יצחק דמייתי בש"ס דילן אמאי לא נקט מילתיה דבעי' שיהיה ראשו ורובו ושולחנו וכו' דהא כבר אמרה להא מלתא כדמייתי לה בירושלמי וטעמא דלא כיילינהו לתרווייהו בחדא מימרא כדכתיבנא משום דהך דבעינן שולחנו בתוך הסוכה נפקא ליה ממה שסלקו ב"ש לב"ה ועדיין אני אומר דלא סלקו ב"ש לב"ה אלא כהא דמשום גזרה אבל לענין שיעור הכשר סוכה דילמא כב"ה דלא בעי' שתחזיק גם השולחן ונפקא מינה להיכא דראשו ורובו בסוכה זו שאינה מחזקת טפי ושולחנו בתוך סוכה אחרת לפניה דאי נמי נמשך לסוכה נמשך אמרינן דשפיר דמי קמ"ל דכל דאינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו לאו סוכה היא ומאי דלא קאמר הלכה כב"ש דרך כלל משום דלא משתמע ממתניתין להדיא דבתרתי פליגי ומהשתא לעולם דטעמא דב"ש בסוכה שאינה מחזקת שולחן הוי משום דלא חשיבא ראויה לדירה ובהכשר סוכה קמפלגי ופליגי ג"כ בגזרת שמא ימשך אחר שולחנו ואפילו יושב בסוכה כשרה שמחזקת שולחנו וסלקא לן פסקא כב"ש בתרווייהו בראיה ברורה כדכתיבנא ולית אנן צריכין למה שנדחק הרי"ף. וכבר צדד הרשב"א למצוא לדבריו סמוכות והכריע לומר כדבריו משום דכל דברי הגאונים דברי קבלה ואנו מקבלים קבלתו הקדושה אבל מטעמא דכתיבנא ונכון ועיין מ"ש בדף ז' ע"ב ד"ה אמר אביי:

שם גמרא בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה ע"כ. כתב רמב"ם בפ"ו מהלכות מזוזה וז"ל בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה ואם יש בו לרבע וכו' ואצ"ל שאם היה ארכו יתר על רחבו וכו' חייב במזוזה עכ"ל, ובפ"א מהלכות ערוב כתב סתם וז"ל אבל אם נתנו כו' או בבית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אינו עירוב עכ"ל וכן בפ' י"ב מהלכות שמיטה וכן בפ' י"א מהלכות רוצח וכן בפ"ז מהלכות מלכים וכן בפרק י"ד מהלכות טומאת צרעת ולא כתב כחדא מינייהו דלא בעי' מרובעות טעמו משום דסמך על מה שכתב בה' מזוזה שהם הלכות ראשונות ומשם נלמוד לכל מקום וטעמו ז"ל דכתב דלא בעינן מרובעות משום דאפושי פלוגתא לא מפשינן ואי תימא דפי' ד' אמות על ד' אמות מרובעות בעי' א"כ בההיא דפליגי רבי וחכמים בשיעור סוכה

דחכמים סוברים ראשו ורובו כו' ור' סובר ד' אמות על ד' אמות פליגי בתרתי דלחכמים כדי ראשו ורובו שהם ז' טפחים על ז' טפחים ורבי בעי ד' אמות על ד' אמות ומרובעות וקי"ל אפושי פלוגתא לא מפשי. ועוד נראה דדייק לישנא דמתניתין דקתני אין בו דהכי הול"ל שאינו ד' אמות על ד' אמות ומדקדק תיבת בו רוצה לומר שיש בו שיעור זה הגם שאינו עומד בסדר זה ועיין מ"ש בדף ח' ד"ה אם יש כו' מיהו מסתברא לי דבעינן שתהא ראויה ליכנס בה אדם ולישב בה אבל אם היתה באופן שאם העומד אינו יכול לישב הגם שהיא ארוכה ביותר אנן סהדי דלא מקרי בית ואולי דלזה נתחכם רמב"ם שכתב בסדר זה ואם היה בו לרבע כו' אע"פ שהוא עגול או בעל ה' זויות ואצ"ל אם היה ארכו וכו' וכי היכי דהך דעגול ודחמש זויות יש בהם מציאות דיכול אדם לישב בהם הא נמי דכוותייהו כמו שתאמר שמנה באורך ושנים ברוחב והוא שדקדק ג"כ באומרו ארכו יתר על רחבו פי' שאינו מרובע אבל אם היה עשוי כמבוי צר וארוך פשיטא דלא חשיב בית אפי' יש בו לרבע ד' אמות על ד' אמות והגם דאמרי' לקמן דף ז' ע"ב גברא באמת' יתיב עכ"ז דוקא בדירת עראי אבל בדירת קבע לא סגי בהכי ולענין בית שהוא עגול אי מצריכינן ריבוע ד' על ד' בתוכו או מצריכינן כל העיגול לתשלום ד' על ד' עיין מ"ש לקמן דף ח' ד"ה אם יש בהקפו כ"ד בני אדם ושם אבאר דברי רמב"ם בס"ד:

דף ד ע"א

גמ' תבן ואין עתיד כו' ועפר כו' ע"כ לכאורה משמע אבל עפר ואין עתיד לפנותו הגם שלא בטלו ממש בפיו הוי מיעוט ולית בה פלוגתא ולפום מאי דגרסי' במתני' דקא מייתי תבן או צרורות אתי שפיר דלא קתני ובטלו דבעי' שיבטלנו בפי' אלא בתבן וצרורות אבל עפר לא בעי' אלא אפי' אינו עתיד לפנותו הרי הוא בטל ולא פליג ת"ק אדר"י אלא אתבן וצרורות דר"י ס' אפי' לא בטלו אלא אינו עתיד לפנותו בטיל ות"ק ס' בעי' בטלו וכן בעפר דקא' ר"י סתם בטל ולא קא' אינו בטל אלא בעתיד לפנותו בזה נוכל לומר ג"כ דפליג הגם דלא אדכר עפר במילתיה דת"ק עכ"ז כיון דעפר סתם דמי לתבן ודאין עתיד לפנותו ופליגי רבנן בתבן שמעי' שפיר דפליגי נמי בעפר סתם והיינו דקאמר הש"ס תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת. ורמב"ם כתב בפ"א מהלכות סוכה וז"ל מיעטה בתבן ובטלו הרי זה מיעוט ואצ"ל עפר ובטלו אבל בעפר סתם אינו מיעוט עכ"ל ממה דכתב ואצ"ל עפר ובטלו משמע דדוקא בטלו אבל ואין עתיד לפנותו אינו מיעוט עד שיבטלנו בפי' וממה דגמר אומר אבל בעפר סתם משמע דוקא סתם אבל אינו עתיד לפנותו הרי זה מיעוט ואפשר לומר דסיפא דייקי' עיקר כשבא לדייק האיסור אבל תחילת דבריו אצ"ל קאמר ומשום דאיירי בבטל נקט כה"ג אצ"ל אם היה העפר ובטל דודאי דהוי

מיעוט ואה"נ אם אינו עתיד לפנותו אלא דבחלוקה זו לא יוצדק לומר וכשבא לדייק חלוקה דלא מהני בה ביטול אמר אבל בעפר סתם פי' אבל אין עתיד לפנותו ה"ז מיעוט אך ק' לי דבמשנה גרסי' בית שמלאהו עפר או צרורות ובטלו כו' אפי' טומאה כו' ע"כ הרי דגם בעפר קתני מתני' ובטלו דוקא בטלו אבל אין עתיד לפנותו לא והדרא קושיין למאי דקאמר הש"ס ועפר סתם מחלוקת דמשמע אבל אין עתיד לפנותו לאו במחלוקת תליא ומהשתא מוכרח לומר דמאי דקאמר הש"ס ועפר סתם מחלוקת פי' לא מיבעיא עפר דאין עתיד לפנותו דאיפלו' אלא אפי' סתם נמי מחלוקת דסובר ר' יוסי דבטיל ולא חש עלן תלמודא למיטעי ממה שגילה ברישא באומרו וכ"ש עפר ובטלו דמשמע דלא נפקא מכללא דפלוגתא אלא עפר ובטלו ולדרך זה מפרשי' דברי הרמב"ם ז"ל דדוקא עפר ובטלו אבל אין עתיד לפנותו בטיל אית לן לפרושי בדבריו באופן אחר כמאי דכתב אבל בעפר סתם פי' שלא ביטלו בפירוש וזהו סתם וחלוקת עתיד לפנותו ואין עתיד לפנותו לא אדכר במילתיה דנימא דמאי דכתב סתם דקאי עלה וכיון דלא אדכר במלתיה דרמב"ם הא מלתא דעתיד לפנותו כל עיקר פשיטא דלא חשבי' ליה למידי ולא שנא עתיד לפנותו או אילו עתיד לפנותו דהא הרמב"ם לא סמך עלי' לדעת ההלכות וחידושי הדינים מהש"ס אלא ממה שהוזכר בדבריו וכיון דכן לא אזלינן אלא בתר מאי דאדכר בדברי רמב"ם להדיא שהוא בטלו ולא בטלו וסתם דקאמ' היינו שלא בטל ואפי' אין עתיד לפנותו אינו מיעוט אלא דבפ"ז מהל' טומאת מת כתב רמב"ם וז"ל בית שמלאו עפר או צרורות הרי זה בטל הבית כו' ע"כ. ולא חלק רמב"ם לומר דמיירי בבטלו דוקא דאפי' לגירסת ר"י שכתבו התוס' דלא גריס תיבת בטל עכ"פ גריס במתני' תיבת ובטלו. ובפי' המשנה דאהלות לרמב"ם מצאתי שכתב וז"ל ביטלו ר"ל דין ביטול הבית כו' ע"כ נראה מדבריו דגריס בטלו בלא וא"ו וקאי תיבת ביטלו על הבית שבטל דינו ושיעור המשנה הכי הוא בית שמלאו וכו' בטלו גזרת הדיבור הוא בתיבת ביטלו ולפ"ז לא בעינן שיבטל העפר אלא אפי' סתמא נמי וזה הוי אפכא מסוגיין דקא דייק בטלו וכן בפ' חלון דף ע"ח ע"ב קא פריך הש"ס אמתני' דקתני חריץ שמלאו עפר מערבין כו' ואפי' בסתמא והתנן בית שמלאו תבן כו' ובטלו ביטלו אין לא ביטלו לא כו' ע"כ. הרי להדיא דביטלו תנאה הוא דבעינן דוקא ובטלו. והיה אפשר לדחוק דברי רמב"ם דמאי דקאמר בטל דין הבית פי' מילוי זה שמלאו במחשבתו היה לבטל בית זה מהיותו בית והכונה שלא מלאו לפי שעה ודעתו לפנותו. אי נמי בסתמא וזהו ביטלו דקאמר וכפי' דברי תו' ורש"י אלא דממה דכתב רמב"ם בהלכותיו בכה"ג הרי זה בטל הבית הרי הוא צווח ככרוכיא דתיבת בטלו דקתני מפרשה דדינא קתני מתני' כדפרישית ודוק א"כ הדרא קושיא דסוגיין לדוכתא:

והיה נראה לומר דלפום מאי דמסיק רב אסי התם בעירובין דמתני' דחריץ רבי יוסי היא דקסבר דעפר אפי' סתמא וכיון דסתם לן תנא בעי' כר"י הכי נקטי' ולזה לא הצריך רמב"ם עד שיבטל אלא דקשה אמאי פסק כר' אסי לגבי אוקמתא אחריתי דמסיק התם בעירובין וז"ל רב אשי אמר בית אחריץ קא רמית חריץ למטמייה קאי בית למטמייה קאי ע"כ והוי אוקמתא כרב אשי דבתרא גם דמייתי לה תלמודא בסיומא דמלתא. גם דמסתברא הך חילוק גם דאתיא סתם מתניתין דעירובין אפי' אליבא דרבנן גם דלא הוו פליגי סתמא דעירובין אסתמא דאהלות והיכי שביק רב אשי נוסף על כל הני מילי מעלייתא ופסק כרב אשי ותו אמאי פסק דסובר דבעינן דוקא בטלו אלא ודאי דליתא להא מלתא גם מטעמי אחריני צריכי לאטרוחי בפרכי. ותו חזיתיה לרמב"ם דהשמיט האי דינא דחריץ דמתני' דעירובין. וקשה אמאי השמיט דין המשנה דעכ"פ הו"ל לאתויי ההלכה או כאוקמתא דרב אשי או כאוקמתא דחד מהנך אמוראי. גם רישא דמלאו קש ותבן דקתני מתני' דמערבין שנים השמיטה רמב"ם כל עיקר וצ"ל אמאי ונראה דרמב"ם ז"ל תלא זיניה בההיא דגרסי' בהזורק דף ק' וז"ל אמר אביי בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ד' מלאה מים וזרק לתוכה חייב מלאה פירות וזרק לתוכה פטור מאי טעמא מים אינם מבטלין מחיצה פירות מבטלים מחיצה תניא נמי הכי וכו' ר"ש אומר אם יש במקום שזרק עמוק עשרה ורחב ד' חייב ע"כ הרי דפירות מבטלי מחיצה ובהכרח לומר דלא בטלינהו לפירות ואעפ"י כן מבטלי מחיצה והגם דמהברייתא דמייתי סייעתא לאביי ליכא סייעתא אלא לענין דמים לא מבטלי מחיצה עם כל זה הש"ס טרח דלא תימא דמים נמי מבטלי כפירות ומזה אתה למד דפירות ודאי מבטלי מחיצה ופסק רמב"ם להאי דינא בפי"ד מהלכות שבת וז"ל בור ברה"ר כו' היה מלא פירות וזרק לתוכו פטור דהרי מיעטו הפירות את שיעורו עכ"ל וכפ"ז קשה אמתני' דעירובין דחריץ דקתני דאם מלא קש ותבן לא מבטלי מחיצתיה ומערבין שנים וכבר העירו בזה רבותי' בעלי התוס' בעירובין ד"ה אפי' מלא קש וכו' וס"ד לתרץ דמדאורייתא ודאי מבטלי אבל לעירוב דרבנן הוא יש לחלק וכו' והקשה על דרך זה דא"כ אמאי מדמהו בסמוך לענין אהל דאורייתא. ותו דמההיא דאהל נמי קשה להההיא דשבת דפירות ע"כ ורמב"ם מכח זה פי' מתני' דאהלות כגירסא דהות קמיה בטלו בלא וא"ו דפי' הוא דכל שמלאו בטלו וכדברי אביי דאפילו פירות מבטלי מחיצות ומתני' דעירובין פליגא וקא סבר דאפילו קש ותבן לא מבטלי וכ"ש פירות ולהכי תלמודא קא רמי מההיא דמלאהו פי' ברייתא היא ושניא לישנא דידה מלישנא דמתני' דבברייתא תני ובטלו בטל ומה שכתבו התוס' דבהכרח לומר דממתני' קא פריך מטעם דאין להביא ברייתא כיון דיכול להביא המשנה ומאי דקתני ובטלו בטל

ובמתני' לא קתני בטל אלא טומאה בוקעת כו' כן דרך התלמוד להביא בקיצור כו' ע"כ דבריהם דוחק לומר דלא אשכחן שהש"ס יבנה לשון חדש מעצמו בלשון קצר מדברי המשנה ואולי יהיה כן לפי מה שפירשו הם ז"ל בענין כי הכא דמפרשי לה הכי ולא כן הויא והדוחק שאמרו למה יביא מברייתא ולא מהמשנה לפום מאי דכתיבנא ולדעת רמב"ם לאו קושיא הוא אדרבא מהמשנה לאו קושיא היא דמשנת אהלות אפי' סתם מבטלי מחיצות כדכתיב והאי תנא דהכא פליג אהך דאהלות. אלא מאי דרמי תלמודא הוא כס"ד דמאן דסובר דלאו כל מידי מבטל מחיצות יסבור דאפי' עפר וצרורות בעינן דוקא בטלו כדקתני בברייתא בית כו' ומלאו צרורות ובטלו בטל משמע דוקא ובטלו אז הוא דבטיל ומשני ליה כל הנהו שינויי ולאו משום דהלכתא כהאי מתני' דחריץ אלא להבין פי' דמתני' אבל לענין הלכה קי"ל כאביי וכהך סתמא דאהלות דלא קתני אלא מלאו כו' בטלו וכדפרישית ולהכי השמיט רמב"ם דין חריץ דסמך על מה שכתב בפרק י"ג מהלכות שבת דאפי' פירות מבטלי מחיצה ומינה אפי' מלאו קש ותבן מערבין אחד והביא בסוגיין גבי סוכה לפום מאי דקאמר תלמודא בא למעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט מוכח דסובר דבסוכה לא אמרי' כהך דאביי דלא בעינן מחשבה וכ"ע בעי' דוקא בטל וטעמא דמלתא דשאני סוכה דכלום טעמא מאי אמרי' דלמעלה מכ' אמה פסולה כפי דעת רבא דפסק רמב"ם ורבותיו ז"ל כוותיה הוא דבנין כזה שהוא גבוה למעלה מעשרים הוי דירת קבע והתורה אמרה דירת עראי ולזה אם מיעטה בכרים וכסתות גם בדירת שאדם עושה למעלה מעשרים שאנו דנים בה לומר זו דירת קבע היא אדם עושה בה כרים וכסתות ודכוותה אסרה תורה ולהכי לא מהני למעטה לא בכרים ולא בכסתות ולא בפירות וכיוצא בהו וקא חדית סתמא דתלמודא דבהא אתאן לסברת האומר דבעינן בעלמא מידי המבטל הגם דבעלמא לא אזלינן כוותייהו מטעמי דכתיבנא אהני לן למנקט כוותייהו לענין סוכה דבזה יודו כ"ע דבעינן עד דמבטל להו למר כדאית ליה דעפר סתם מהני ומר עפר נמי עד דמבטל ליה ופסק רמב"ם כחכמים דלא מהני סתם ואפילו שאין עתיד לפנותו וכדפירשנו דבריו דרך שני ועיקר ובזה לא קשה מידי אלא דלפום האי ישובא סליק לן דה"ה בית שמלאו תבן או פירות דבטל הבית כגל כו' והגם דמתני' קתני עפר אורחא דמלתא נקט ותדע דאל"כ קשה לאביי דאמר דפירות מבטלי הקשו ליה דמתני' דאהלות לא קתני אלא עפר וצרורות אלא ודאי דלאו דוקא ואורחא דמלתא נקט אי נמי איכא לצדודי דדוקא מלא עפר כו' וכדומה שאינו מקבל טומאה אבל פירות וכדומה דמקבלי טומאה כיון דאינן חוצצין בפני הטומאה הלכה למשה מסיני א"כ מהאי טעמא הכא נמי הו"ל כאלו מקומן פנוי מהן וכאלו לא מלאו וא"ת א"כ נחשוב

כאלו הפירות והטומאה גוף אחד וסוף וסוף אין כאן אהל לאו קושיא היא כיון דמפלגא טומאתן מהמת לא מצינן לחשוב כאלו הכל הוא מת אחד וכיון דכן לא נתבטלו פירות אלו להיות כמת ולא בטלו האויר כיון דאינן חוצצין ולזה לא קתני במתני' אלא מלאו עפר כו' דבר שאין מקבל טומאה:

וראיתי בשיטות להרא"ה והריטב"א שכתבו לתרץ קו' התוס' דטעמא דאביי דאמר מלא פירות פטור דמיירי בפירות טבל דאסורין לטלטל ודבריהם מוקשים אצלי דא"כ אדמהדר לחלק במים לפירות לפלוג בפירות עצמן דאם הם טבל פטור ואם אינם מוקצים חייב ומדמחלק במים דאית ביה תרתי שהמחיצות ניכרות וגם אינם מוקצים מוכח דפשיטא דפירות אפי' אינם מוקצים ומלתא דפשיטא היא. ותו אית לן לאותובי אהא מלתא אלא טבא חדא אלימתא מלאפושי חיובתי לתת יד לבאים להרים קולמוס לומר יש לישב ויש לתרץ עלייהו:

שם גמרא סבר אביי למימר וכו' אמר ליה רבא וכו' משמע דאפילו אביי לא קאי הכי במסקנ' מדקאמר סבר כו' ורמב"ם כתב בפ"ה וז"ל אם עבר וסיכך בדבר הנובל ונושר או בדבר שריחו רע כשרה שלא אמרו אין מסככין באלו אלא כדי שלא יניח הסוכה ויצא וצריך ליזהר שלא יהיו קוצין ועלין של סכך יורדין לתוך עשרה כדי שלא יצר לו בישיבתו עכ"ל כסף נבחר לשון צדיק ברור מללו דאינה פסולה אלא כדי שלא יצר לו וכו' ומידי דהוה דאין מסככין בדבר הנובל וכו' דלאו פיסולא איכא והגם דאמאי דקאמר אביי כשרה קא מהדר רבא ה"ק כשרה ולכתחלה נמי ומהדר ליה וכו' ולעולם דיעבד לא פסלינן ליה. וטעמו דרמב"ם משום דכיון דטעמא הוא משום דירה סרוחה ואשכחן בההיא דשווצרי דאמר אביי בדף י"ב אין מסככין מטעמא דסרי ריחייהו כו' ומדנקט אין מסככין ולא אמר פסולה ש"מ דוקא לכתחילה והא נמי דכוותה ובהא מלתא לא אשכחן מאן דפליג עליה דאביי:

שם גמרא היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה אצטבא כנגד דופן אמצעי כו' ע"כ. מדברי רש"י מוכח דלאו דוקא אצטבא כשרה אלא כל הסוכה ומידי דהוה פסל היוצא מן הסוכה ע"כ. ודבריו ז"ל אינם מוכרחים וכמו שדחו דבריו הרשב"א והר"ן בטוב טעם. ורמב"ם בפ"ד מהלכות סוכה כתב וז"ל בנה אצטבא בה כנגד דופן האמצעית כו' אם יש באצטבא שיעור רוחב הסוכה כשרה ע"כ. מסתברא מדלא פי' להדיא כל הסוכה כשרה משמע דוקא האצטבא דהא הא מלתא לאו מלתא דמשתמע ממשמעותא מלישנא דגמרא דנימא דלא הוצרך רמב"ם לפרשה אלא דגמר לה רש"י מההיא דפסל היוצא ומכח שהוקשה ליה פשיטא מאי קמ"ל כיון שיש לה ג' דפנות וכל הכשר סוכה מכח זה עיין בזוהר דעתו

הקדושה דהא קמ"ל דאי לאו הכי ממשמעותא דתלמודא הוא מקום האצטבא לבד ותו תמיהא לי טובא בהא דמדמה רש"י הא מלתא לפסל היוצא דלכל הפי' דאתמרו התם לא דמיא דהא ד' פי' אתמרו בש"ס בפירוש פסל היוצא. א' דאיכא ג' דפנות וכל דיני סוכה אלא דהדפנות לא נעשו אלא לגוואי כו' ומהא ודאי אין ראיה לנדון דידן. ב' בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה ונמשך דופן בהדייהו פי' דדופן זה יש לו סכך גם יש לו הסמוך לו כמין גם. והדופן שכנגדו הקצר הגם שאינו בשוה עמו וזה יוצא יותר ממנו פסל אחד הא קי"ל ג' טפח והא קמ"ל הגם שזה לא נתכוון להכשיר הסוכה בטפח שאמרה ההלכה אלא כשיעור הצריך ואיגלאי מלתא שהפסל היתר משכנגדו לאו מסוכה הוא קמ"ל. ואי נמי דעביד קנה אחד מסוף הכותל הקצר לשכנגדו בכותל הארוך כמין צורת פתח ונשאר הפסל ניכר כי פסל הוא אעפ"י כן כשר כי סוף סוף יכולין להכשירו ונחשוב לדופן הקטן במקום טפח הצריך בדופן ג' כי לא בטלו מלהצטרף צורת הפתח שעשה והיינו חידותא דדינא דקמ"ל תנא. ולפום האי פירושא מה שאנו מכשירין הפסל הוא כפי ההלכה לא שאנו מכשירין מקום פיסול משום סמך מקום הכשר. ג' פי' פסל סוכה שרובה צלתה מרובה מחמתה ומיעוטה חמתה מרובה מצלתה שמצרפין כל הסוכה וכיון דבכולה צלתה מרובה מחמתה גם זה הלכה היא שבכללות כל הסכך צלתה מרובה מחמתה כשרה הגם שמקום א' יש בו צל ממקום האחר כי לא באה ההלכה שצריך כל חלק וחלק בסוכה צלתו מרובה. ד' סכך פסול פחות מג' בסוכה קטנה דאינו פוסל והא נמי הלכה היא דכל פחות משלש כלבוד דמי משא"כ הא דאצטבא לא דמיא לשום אוקמתא מהנך דהיכא כתיבה דכיון דאצטבא כשרה ככל חוקותיה גם מאי דקמה הגם דפסול מטעם דגבוה עשרים נימא ביה דכשר שלא כדין ושלא כשורה ואם נאמר דרש"י מפרש בהך אוקמתא דקנים היוצאים לפנים מן הסוכה דמיירי דליכא אלא דופן אחד וליכא כנגדו שום דופן אפילו טפח וכגון שעשה לסוכה זו דופן ד' מסוף דופן הקצר עד כנגדו ככותל המשוך ונשאר הפסל יוצא ונמצא שאין לו אלא שני כותלים כמין גם ואין בו שיעור סוכה ולדרך זה מכנה שפיר האי דינא דאצטבא לפסל. אלא דקשה חדא מנא ליה דמיירי בהכי אדרבא מסתמא בסוכה עשויה כדינה קא עסיק תנא והכשרה הוא שלש דפנות דוקא ותו א"כ אמאי מוקי לה בקנים היוצאים לפנים לוקמה גם לאחור כיון דמה לפנים מה לאחור איכא דפנות אלא ודאי דנקט לפנים לומר דמתכשרא בדופנות הסוכה כמשפט ותו מנ"ל לפרושי בכה"ג ומחדיתין דינא כהאי שלא כמשפט ונחזי אנן כל הנהו תלת אוקמתי אחריני דאתמרו התם דלא נפקא חדא מהלכה ותהוי הא כחדא מינייהו אלא ודאי דעיקר' דהא מלתא כפ' הרשב"א והר"ן וסיעתייהו ומה שהכריחו לרש"י לומר כן

קושית הפשיטות כבר תרצו הרשב"א והר"ן בטעם נכון ונראה דגם רמב"ם ממה דלא פי' מוכחא מלתא דדוקא האצטבא אבל חוץ מהאצטבא כשהוא רחוק טפי ד' אמות מיהא פסול ועיקר:

ושוב ראיתי להרא"ש שהביא דברי הרב רבי ישעיה שדחה דברי רש"י וכתב הרא"ש לחזק דברי רש"י דמדייק תיבת פסל דגילה דעתו דפסל זה אינו בכלל סוכה ועוד אמרינן לקמן אם רובה צלתה כו' ע"כ. מחילה מכבוד הרב מה שאמר דפסל זה גילה דעתו כו' סוף סוף אין פיסול מדאורייתא אלא מחמת מחשבתו ואין מחשבתו מבטלת דבר שבאה עליו ההלכה דכשר משא"כ מאי דקמן שההלכ' באה עליו דפסול כיון דגבוה למעלה מעשרים אמה. ומה שרצו להסתייע ג"כ מסוכה דרובה צלתה וכו' כבר כתבתי דלא דמי וכל זה אם המקום שנשאר בסוכה גבוה למעלה מכ' אמה הוא רחוק מהאצטבא ד' אמות אבל אם הוא פחות מד' אמות ויש שם דופן עיין בדיבור שאחר זה:

שם גמרא ומן הצד אם יש משפת האצטבא כו'. איכא לספוקי אם מקום האצטבא לבד הוא דכשר או אפילו בכל הסוכה כיון דאין מן הכותל לאצטבא אלא פחות מד' אמות. ורמב"ם בפ"ד מהלכות סוכה כתב וז"ל בנה אצטבא כו' מן הצד אם יש משפת האצטבא ולכותל ד' אמות פסולה פחות מד' אמות כשרה בנה באצטבא וכו' וכאילו המחיצות נוגעות באצטבא כו' ע"כ. וכתב ה"ה דמדברי רמב"ם מובן דסובר דכל הסוכה כשרה כו' יעש"ד. ודבריו ז"ל אינם מוכרחים דמי יאמר דמאי דאמר רמב"ם נוגעות באצטבא דכונתו היא ששאר הדופן נשאר במקומו דילמא שרואין כאלו הוא כותל ולא סכך וכיון דכן לו יהיה שנוגעת המחיצה באצטבא אי חשבינן ליה להך פחות מד' אמות שנשאר אויר הנה הוא פסול בין שנחשוב שנסמך ונדבק הכותל לצד האצטבא הנה אין כאן מקום וקושטא הוא דליכא לדמויי האי דינא לבית שנפרץ דהגם דנימא הכא דכל הסוכה כשרה בית שנפרץ אינו כשר אלא תחת הכשר וכמו שכתב רש"י משום דהתם פסלות הסכך הוא מחמת עצמו וממ"נ פסל אם נחשוב שנזקף הכותל הרי הוא פסול ואם נחשוב שנשאר במקומו הנה הוא פסול משא"כ בדין האצטבא כשנחשוב שנדבק הכותל שכנגד האצטבא לאצטבא ונשאר הסכך במקומו הרי זה כשר גמור ומכרעא לי מלתא דכיון דלא פי' רמב"ם להדיא דכשרה כל הסוכה מקום האצטבא לבד קאמר והא מיהא ליכא הכרעה לאידך גיסא בדברי הרב המגיד וכיון דכן לא מקילינן ומכ"ש דהוי מלתא דאורייתא:

וראיתי למרן בשלחנו הקדוש סי' תרל"ג ס"ה שכתב וז"ל היתה גבוה מעשרים ובנה בה אצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה ובה שיעור סוכה כשרה כל הסוכה ואפילו

מהאצטבא והלאה אם בנה אצטבא מן הצד אם יש מן האצטבא עד כותל הבית פחות מארבע אמות כשרה על האצטבא דוקא כו' ע"כ משמע מדבריו דבאצטבא שכנגד דופן האמצעי דכשרה כל הסוכה אפילו יש יותר מד' אמות מן האצטבא והלאה והיא דעת רש"י שהסכים לה הרא"ש. ובב"י כתב טעם לפסק זה הוא משום דרמב"ם והרא"ש ז"ל מסכימין לדעת רש"י ע"כ. וקשה דהא הרמב"ם לא נרמז בדבריו כל עיקר שסובר כדעת רש"י ולא כתב הרב המגיד דדעת הרמב"ם דכל הסוכה כשרה אלא באצטבא שאין ממנה לדפנות ד' אמות דאמרינן בה כאלו דפנות נוגעות באצטבא אבל בנדון זה דאין בה דופן עקומ' שדן בו רש"י להכשירו מדין פסל בהא לא דקדק הרב המגיד מדברי הרמב"ם דסבר חשיבא כנוגעת באצטבא אין טעמייהו שוה ולא ראי זה כראי זה לומר דדן מרן מדין דופן עקומה לדין אצטבא שכנגד דופן האמצעי. ותו חמינא דמאי דלא הוה הוה ומאי דהוה לא הוה דין אצטבא באמצע דמכשיר כל הסוכה מדין פסל דלא דייק מידי ה"ה מדברי רמב פסקו מרן דכשר מטעם דהרמב"ם ז"ל סובר הכין ודין אצטבא מן הצד או באמצע דדייק כפי האמת ה"ה ז"ל מדברי רמב"ם בפי' דכשר פסק מרן דפסול והוו להו תרתי מילי דתמיהי ואי משום דהגאונים פסקו בההיא דבאמצע דכשרה כל הסוכה פסק כוותייהו גם בהא דמן הצד ובאמצע כתב ה"ה דהגאונים מכשירים כל הסוכה ואמאי לא פסק כוותייהו ואי משום דהרא"ש כרש"י הרי ר' ישעיה והרשב"א והר"ן דלא כוותיה ומלתייהו מלתא דסברא נמי ומה גם דהוי מלתא דאורייתא תמיהא לי טובא איך הכריע מרן להקל והאמת יורה דרכו דלא סמכינן להקל ואינו כשר אלא מקום האצטבא והשומע לנו יזכה לישב בסוכה של לויתן ומה גם דכבר קדם לנו דרש"י לא בא בפירושו לפסוק הלכה דמטעם זה אין אנו פוסקים כדבריו נגד רבותינו הפוסקים וא"כ לית הכא אלא דעת הרא"ש יחידאה באחרוני' גם לפי הטעמים שכתב כבר הקשינו עליהם בטענה הנשמעת:

דף ד ע"ב

גמרא אמר ליה רבא בעינן מחיצות הניכרות וכו' ע"כ. פירוש מחיצות ממש ולא מטעם דסובר רבא גוד אחית מחיצה אמרינן גוד אסיק לא אמרינן ותרווייהו הכא לא מהנו משום דבעינן הכר מחיצות כדי שתהיה כדירה ואם אין מחיצות לא חשיבא דירה ומצינן לדיוקי דאי הוה ס' רבא דהכא גבי סוכה לא בעינן מחיצות הניכרות הוה מודה לאביי ולא שנא ליה גוד אסיק מגוד אחית ואביי הגם דנסתרה סברתו כדמשמע מתיבת סבר אביי דקאמר הש"ס ומשמע דמדברי רבא דהוה ס"ד לאו דקבל טעם זה לגמרי אלא בהא

מלתא דגוד אסיק בשפת העמוד ליכא היכר אבל באופן אחר כההיא דסיכך על גבי אכסדרה דאיכא הכר קצת מהני ולא בעי הכר מחיצות כדברי רבא:

שם גמרא איבעיא להו באמצע הגג פליגי אבל על שפת כו' ע"כ. כתב הרמב"ם בפ"ד מה' סוכה וז"ל נעץ ד' קונדסין על ד' זויות הגג וסכך וכו' כשר ורואין המחיצות התחתונות כאלו הן עולות כו' ע"כ. קשה כיון דר"ה איתותב ור"נ נסתפק הש"ס אם בין בזה בין בזה פליגי ועלתה בתיקו הא קי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא. וה"ה כתב דהרמב"ם גורס כגירסת רבינו שרירא דלא גריס בעיא זו בש"ס ע"כ. ונראה לחזק גירסת רבינו שרירא דלפי גירסתנו קשה מנין נכנסה לש"ס ס' הבעיא כיון דלא קאמר ר"נ אלא באמצע מסתמא פשיטא דדוקא. ואם ממה שקדם לו דברי ר"ה דאמר על שפת סבר לומר דאין ר"נ אלא מוסיף. סוף סוף הול"ל אף באמצע ובזה נראה לי להכריע כגירסת רבינו שרירא דלא גריס בעיא זו דליכא ספיקא דודאי לא פליגי אלא באמצע אבל על שפת הגג כ"ע מודו דכשרה כמו שפסק הרמב"ם ז"ל:

דף ה ע"א

גמרא תפסת מיעוט כו' נראה להוכיח מכאן הך פלוגתא דהרמב"ם והראב"ד בס' דאורייתא דהרמב"ם סובר דמדאורייתא לא אסיר אלא מדרבנן וראב"ד סובר דספיקא דאורייתא אסיר מדאורייתא בשלמא לדעת הרמב"ם ניחא אלא להראב"ד אמאי אמרינן תפסת מרובה לא תפסת והא מידי ספיקא לא נפק ואמרינן דגמרי' מהמרובה כההיא דאמרינן בחגיגה גבי תשלומי עצרת שבעה דקאמר הש"ס ונילף מחג הסוכות דקאמר הש"ס תפסת מרובה לא תפסת התם הו"ל חומרא דאתיא לידי קולא משום דילמא מחג המצות ילפינן וכשהוא מביא ביום ח' הרי הוא מביא חולין לעזרה וכן בההיא דימים האמורים בזבה דאמרינן ב' משום תפסת מרובה לא תפסת נמי אי אמרינן טפי נמצא אתה מקל לה משא"כ במאי דקמן אמאי לא אמרינן לחומרא ולעביד כמרובה אבל לדעת הרמב"ם דאמר מדאורייתא לקולא אתי שפיר ואולי מצינן לומר לדעת הראב"ד דהכא נמי אי יעביד טפי מטפח דפסול דלא אשכחן כה"ג ולואי שנעמוד לומר כן בשיעורין שנאמרו בפי' בתורה לומר בהם ולמעלה פסול משום שנאמר בהם וכן תעשו משא"כ בכה"ג מי יאמר דפוסל למעלה ואין כאן מקום דבר זה להאריך בראיות:

שם גמרא יו"ד ה"א למעלה כו' ע"כ כתב הרמב"ם בפ"ט מה' כלי המקדש וז"ל כיצד מעשה הציץ כו' וכותב עליו ב' שיטין קדש מלמטה לה' מלמעלה ואם כתבו בשיטה א' כשר ופעמים כתבוהו בשיטה א' ע"כ וזה הפך הש"ס ובמסכת שבת מצאתי נוסחות שכתוב בהם כדברי רבינו ונר' שכן היא נוסחא המדוייקת דלמה יחלקו התיבה לשנים

דבזה נראה ח"ו שתיבת קדש חוזרת אל אות הלמ"ד וכן עיקר. ומה שכתב אם כתבוהו בשיטה א' כשר הוא מדברי ר"א שראהו כו' ונראה דסובר רמב"ם דר"א אינו חולק אדברי ת"ק והכי נמי מתדייקי דבריו דלא א' ר"א אומר ות"ק אינו חולק דדיעבד כשר אלא לכתחלה קאמר ובזה עלו דברי רמב"ם על נכון:

שם גמרא דנין דבר שנתנה כו'. קשה א"כ נמי נימא דעובי השלחן והארון והמזבח שנתנה בהן התורה מדה בעי' שיהיה עביין טפח כי היכי דאמרינן בכפרת:

דף ה ע"ב

הנכנס לבית כו' פירוש דוקא ישראל אבל כותי בין כליו על כתפו כו' בין לבוש כליו כו' טמאין מיד וכדאיתא בתוספתא ופסקה הרמב"ם בפי"ו מהלכות טומאת צרעת משתמעא טעמא דהאי מלתא דכל דטמא אדם אין הטומאה שורה על מלבושו שרוח הטומאה לא תשאר שורה על בגדיו הלבושין עליו כי באדם חשקה עד שישהה שיעור שגילה אדוננו בו אבל בגדיו על כתפו המובדלים ממנו תשרה תכף ומיד ולהכי גוי וחמור דלא מטמאי בבית המנוגע אפילו לבוש טמאין מיד והבן והוא רז דלא גליא ומסתברא לי דאם נכנס דרך אחוריו כולו חוץ מחוטמו דטהור בגדיו טמאין מיד אפילו לבושין עליו:

דף ו ע"א

גפן כדי רביעית יין לנזיר. רש"י פירש דאכילת חרצנים וזגים שיעורם ברביעית דיין ולא מים. והרמב"ם כתב בפ"ה מהלכות נזירות דין ב' וז"ל נזיר שאכל כזית מן הפרי כו' או כזית מפסולת הפרי כו' הרי זה לוקה ע"כ לדבריו ז"ל מוכרח לפרש הכא דהכי קאמר כדי רביעית אם שתה רביעית. וקשה היכן רמוז רביעית בתיבת גפן בשלמא חטה הוא רמוז בה השיעור לומר שיעור פת חטה ולא שעורים שעורה ג"כ שיעור שעורה וכן תאנה ורמון וזית ותמרה אלא גפן היכן רמוז בו שיעור רביעית. ואולי דגריס כגיר' התוס' כזית יין וגם לזה קושיא כמו שהקשו התו' על דבריו דמאי נ"מ לשער ביין יעש"ד דהקשו קושיא אלימתא. וליכא למימר דסובר הרמב"ם כפרש"י הכא דאכילת חרצנים כשיעור רביעית יין דא"כ הרי סתמא דתלמודא מצריך בהו כדי רביעית ואזדא הא כגירסא דגרסי התוס' התם בנזיר עז"ה מר מדמי איסור נזיר לשתיה א"כ כמאן פסק הרמב"ם לא כמשנה ראשונה ולא כמשנה אחרונה דמשנה אחרונה אכילה ושתיה בכזית ומשנה ראשונה תרוייהו ברביעית והוא פסק שתיה ברביעית ואכילה בכזית ואפשר לומר דהכי קאמר גפן כדי רביעית יין ולא כזית ואתא לאפוקי דלא תימא דמרבינן שתיה לאכילה וכדמדמי ליה רע"ק קמ"ל דדינו ברביעית כמשנה ראשונה והיינו טעמא דאפקיה לגפן משאר איסורים דשיעורם בכזית הרמוזה בזית הגפן אינו בכללם ובעי רביעית ולא תימא

דין נזיר נכלל בשיעור זית הרמוז בפסוק. ואי נמי גרסינן כגירסת התוס' מפרשי' להא אליבא דרע"ק דאפילו בכזית נמי מחייב מהיין והכי פירושא וגפן אפילו (אין) גפן שיעורו ככזית הרמוז בשיעור הכתוב שהוא כזית ולא חש דנטעי ברמון ותאנה דלא תיסק אדעתין וראשון עיקר וכפ"ז קסבר תלמודא דלא כמשנה אחרונה ור' עקיבא דסבר דאפילו יין בכזית. ומהשתא היינו טעמא דפסק רמב"ם ז"ל דלא כר' עקיבא והצריך רביעית ומה שכתב דבאכילת זג וחרצן בכזית גריס בתלמוד' דנזיר לא מדמה להו לאי' נזיר לשתיה ונראה דגירסא זו עיקר דאי לא תימא הכי היכא רמיזא פלוגתא דמשנה ראשונה דאכילה בעי רביעית דהא לא קתני אלא בשתיה וז"ל המשנה בפרק ג' מינים ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית משנה ראשונה אומרת עד שישתה רביעית יין ע"כ. קשה היכא משתמעא פלוגתייהו דמשנה אחרונה עם משנה ראשונה דהא מאי דקתני משנה א' ברביעית הוא בשתיה ומאי דקתני משנה אחרונה בכזית הוא באכילה כדדייק לישנא דמתניתא להדיא בשלמא אי גרסי לא מדמה איסור נזיר וכו' אמרינן דמאי דקתני במתניתין דמשנה א' פליגא הוא משום דמשנה אחרונה מני ר' עקיבא כדקתני בסיפא דמתני' רבי עקיבא אומר אפי' שרה פיתו ביין ויש בו לצרף כזית חייב ע"כ. הרי להדיא דאפילו שתיה בכזית דמשום הכי קא מחייב בצירוף הפת לאיסור ולהכי קתני במתניתין משנה ראשונה עד שישתה כו' פי' דפליגא משנה ראשונה בדין שתיה דבעי רביעית אבל לומר דסו' משנה ראשונה דאפילו אכילה ברביעית מנלן ולזה בחר רמב"ם בגירסא זו. נמצינו אומרים דפלוגתא דמשנה ראשונה עם משנה אחרונה היא בשתיה למשנה אחרונה והיא דעת ר' עקיבא בכזית ולמשנה ראשונה ברביעית ופסק רמב"ם כמשנה ראשונה הגם דמן הראוי היה לפסוק כמשנה אחרונה ומה גם דר' עקיבא הלכה כמותו ואי משום דאיכא רבים בעלי משנה ראשונה ואנן לא קי"ל הלכה כר' עקיבא אלא מחבירו ולא מחביריו הכא נמי הא איכא רבים בעלי משנה אחרונה דקאי כרבי עקיבא ולדרכנו לא קשה מידי דכיון דתלמודא קאמר להדיא הכא ברביעית יין לומר הרי דסתמא דתלמודא מסיק כמשנה ראשונה והגם דקי"ל כמשנה אחרונה ה"מ כההיא (דפרשא) דפ' אין מעמידין דר' יהושע הוה ס"ד לאסור העמדת גבינות בקיבת נבילה ואותביה ר' ישמעאל מקיבת עולה והדר ביה וקרו ליה משנה אחרונה וכמו כן ההיא דמי שחציו עבד וחציו בן חורין וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש מכח קושית תקנתם את רבו כו' כגון הני פשיטא דהלכה כמשנה אחרונה משא"כ במאי דקמן דליכא חזרה למילתיה במשנה ראשונה אדרבא יש מקום לומר דאת ראשונים אני הוא והדברים שקולים כיון

דאתא תלמודא ואמר להדיא כדי רביעית יין לומר הרי אפסיקא הלכת' בש"ס דבשתיית יין לנזיר הוי ברביעית:

גמרא כי אתא הלכה לשערו ע"כ. משמע דהלכה באה דאיכא חציצה בשערו כבשרו ולהכי פריך וגם שערו דאו' דכתיב את בשרו והאי פירכא איכא למימר דלא הוה ידע המתרץ להך דרשא ובתר דידע לה הדר ביה ממה דאמר דאתא הלכתא לשערו אלא דכפ"ז הו"ל תלמודא למימר אלא כי אתא הלכתא דאז נשמע דהדר ביה מהך שינוייא דלשערו אשר על כן מאי דחזי לדידי הוא דלאו פירכא היא והוה מצי לשנויי ליה אסמכתא בעלמא היא דהא דרשת את אינה מוכרחת דבכמה דוכתי אמרינן את לא דריש א"נ דרשינן לה אצטריך דבעי טבילה דסד"א בשרו אמר רחמנא ולא שערו ונפקא מינה דלא בעי טבילה כגון אם היה שער ראשו ארוך ודי אם הטביל גופו קמ"ל דבעי טבילה וכמו שכתב רמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות מקוואות וז"ל ואם היה בעל שער יטביל כל שער ראשו והרי הוא כגופו דין תורה ע"כ. ולעולם בדין חציצה ליתיה דליכא למימר דכל דבעי טבילה צריך שלא יהיה חוצץ שהרי בשרו דצריך טבילה והוה ס"ד דאין בו איסור חציצה אי לאו דרשת בשרו במים והגם דנתרבה שערו מאת בשרו ובשרו גילה בו קרא שלא יהיה דבר חוצץ כו' עכ"ז אין הכרח לומר דלכל נתרבה שערו וזו היא דעת המתרץ שאמר כי אתא הלכתא לשערו ותלמודא דקא פריך לה משמע ליה הכי אלא לכל נתרבה בהשואה ומשני ליה אפילו לסברתו כי אתא הלכתא לכדרבי יצחק ולאו דהדר מקמייתא דאתא הלכתא לשערו אלא דאפילו לסברתו קאמר ליה ולהכי לא קאמר תלמודא אלא דאז נשמע דסתר לקמייתא ולא כן הוא בין שערו דחוצץ ובין שיעור החציצה הלכתא נינהו תרווייהו ומסתברא לי לומר דדעת רמב"ם בפי' דסוגיין הכין הוא מדכתב דחציצת שערו דין תורה ואי תימא דלא נפקא ליה אלא מדרשת את בשרו אשכחן ליה לרמב"ם דגילה דעתו דכל כי הני דרשות דריבויי לאו דרשות גמורות נינהו למימר עלייהו דין תורה ובהכרח לומר דסובר דמאי דקאמר הש"ס לשערו לא הדר ביה וכיון דכן הוא דאתא הלכתא לשיעור חציצת שערו ג"כ כבשרו שמעת מינה ממילא דשערו חוצץ דבר תורה דהיינו הלמ"מ והבן:

וראיתי שכתב רמב"ם בפ"ב מהלכות מקוואות וז"ל לשתי שערות כו' שהיו קשורות אינן חוצצות ושערה אחת חוצצת אם הוא מקפיד כו' אבל אם אינו מקפיד עלתה לו טבילה עד שיהיה רוב שערו כו' כזה הורו הגאונים ויראה לי ששערו של אדם כגופו וכו' לענין טבילה ואינו כגוף בפני עצמו כדי שנא' רוב השער אלא אע"פ שכל השער קשור נימא נימא אם אינו מקפיד עליו עלתה לו טבילה כו' ע"כ דברי הגאונים וטעמם

כעיקר תורה וסוגיא משתמעא שפיר כוותייהו עז"ה דמאי דמשני הש"ס כי אתא הלכתא קאי אשינוייא קמא דאתא לשערו והכי קאמר דאתא הלכתא לומר דאם רוב שערו קשור ומקפיד עליו הגם שהוא מיעוט גופו חוצץ ולהכי לא אמר הש"ס תיבת אלא דהא לתירוצא קמא קאי. ואפשר שזו היא דעת רש"י שכתב וז"ל רובו רוב שערו כו' ואין הכוונה לדייק אבל בשרו לא בעינן רוב דהא לדעת הגאונים השוו בשרו לשערו דתרווייהו ברובא ודעת רש"י כדעתם. ורמב"ם חולק על סברא זו וטעמו משום דהוקשה ליה לדעת הגאונים מוכרחים אנו לומר שבאו שתי הלכות אחת הגוף דרובו ומקפיד חוצץ והלכה שנית בשער שרובו לבד ומקפיד חוצץ הגם שרוב גופו אין בו חציצה ואנן לא אשכחן בש"ס אלא הך דרבי יצחק או מוקמינן לה אבשרו ושערו או מוקמינן לה לשערו או מוקמינן לה אבשרו אי מוקמינן לה אשערו נימא דבשרו חוצץ במיעוט דהא שערו מיעוט גופו הוא וחוצץ כרובו ואי מוקמינן לה אבשרו א"כ שערו אין אני יודע ולו יהיה שנשוה אותו לבשרו אנו אומרים שיצטרף ג"כ שערו לרוב גופו ואי נמי אמרינן שבאה ההלכה על רוב גופו ושערו כגופו אמרינן נמי הכי דמצטרף לרוב גופו להכי לא פי' כדברי הגאונים ודרכו בפי' הגמרא כדפירשנוה בתחילת דברינו דשתי הלכות באו אחת על השער שיש בו דין חציצה וכדאמר הש"ס מתחלה להדיא דאתא הלכתא לשערו והלכה אחרת באה דדין החציצה ברוב ומשתמעא מלתא דיצערף שערו לרוב גופו:

דף ז ע"א

גמרא וצריכה נמי צורת פתח ע"כ. איכא לספוקי אי קאי דוקא אהיכא דהכשרו בטפח דהיינו ששני הדפנות כמין גם וכהך דאשכחיה רב אשי לר' כהנא דהוה מעמיד טפח שוחק וכו' ועושה צורת פתח אבל בהיכא דהכשרו בפס ד' ומשהו לא בעי צורת פתח דחשיב כדופן שלימה או דילמא לא שנא ורמב"ם כתב בפ"ד מהלכות סוכה וז"ל היו לה שתי דפנות זו כנגד זו עושה דופן שיש ברחבו ד' ומשהו כו' וצריך לעשות לו צורת פתח כו' ע"כ. הרי דהצריך רמב"ם בכל הכשרות צורת פתח ואולי דסובר בפס ד' ומשהו בכמין מבוי דבטפח בכמין גם. ונראה להוכיח הכי מדמייתי תלמודא מילתיה דרבא בתר דמייתי דינא דכמין מבוי ואי תימא דלא קאי אלא בדין טפח הו"ל הש"ס לאתויי מילתיה דרבא סמוך להך דאמר ר' יהושע בן לוי עושה לו טפח וכו' ולא בתר דאייתי להך דרבי יהושע בן לוי דעושה לו פס ד' ולגמרה לדינא דכמין גם ובתר הכי לימא דינא דמבוי. אלא ודאי דדברי רבא קאי נמי אדינא דעושה פס ד' וכדברי רמב"ם עיקר וכן כתב הרא"ש בדעת הרי"ף ומהשתא קאי הרי"ף ורמב"ם והרא"ש בס' אחת:

גמרא מביא פס ד' ומשהו וכו' ע"כ. קשה אמאי אצטריך לומשהו אי משום דלהוי לבוד הא לא בעינן כיון דעומד מרובה על הפרוץ הגם דליכא לבוד שפיר דמי וכדאמרינן בעירובין דף י"ד במבוי שהוא רחב ט"ו אמה ירחיק שני אמות ומעמיד פס ג' אמות ע"כ. ופירש רש"י התם וז"ל מרחיק ג' אמות ונמצאו חמש אמות אלו סתומות דפרצת ב' אמות נתרת בעומד מרובה על הפרוץ ע"כ והכא נמי אמרינן דהשלש טפחים ניתרים ע"י ד' העומדים ונמצאו כל הז' סתומות וליכא למימר דמרא דשמעתתא דמבוי הוא רב יהודה דפליג הכא עליה דר' יהושע ן' לוי דאמר פס ד' ומשהו הא ליתא דלא פליגי הכא בהכי ותו דהתם מייתי לה הש"ס להך דרב יהודה מוסכמת ותו אשכחנא לרמב"ם דפסק בפ"ד מהלכות סוכה דצריך להביא פס ד' טפחים ומשהו ופסק להך דעירובין בפ"ז מהלכות שבת הלכה כ"א שכתב וז"ל מרחיק שתי אמות מכאן ומעמיד פס ג' ונמצא פתח המבוי עשר והצדדין הרי הם כסתומין שהרי עומד מרובה על הפרוץ עכ"ל ומסתברא לי דהתם נמי דקאמר פס ג' אמות דלאו דוקא אלא ה"ה פחות משלש אמות כל שהעומד מרובה על הפרוץ שפיר דמי שוב ראיתי להרשב"א שכתב וז"ל וכן הדין במרחיק שתי אמות וב' טפחים ועושה פס ב' אמות וג' טפחים שכל שהפס רבה על האויר שבינו ובין הכותל נידון משום עומד ומכאן אתה דן לכל כיוצא בזה עכ"ל מהשתא אמאי אנו מצריכין פס ארבע ומשהו הרי אפילו פחות מד' נמי כל שהוא מרובה על האויר יהיה נידון האויר כסתום:

ונראה לומר דבסוכה החמירו בשיעורה טפי ממחיצות לענין שבת ויש לי להוכיח דכל דאיכא שלש לא מתכשרי אפילו בעומד מרובה על הפרוץ ממתניתין דמייתי הש"ס בסמוך דתניא דופן סוכה כדופן שבת ובלבד שלא יהיה בין קנה לחברו ג' טפחים כו' ע"כ. קשה כיון דאמר דופן סוכה כדופן שבת מאי ובלבד דמשמע דבהא לא הוי סוכה בשבת ולדברי רש"י דמפרש דהא דלא יהיה בין קנה כו' הוא דין שבת נמי לא הוה צריך למיתני ובלבד והרי בכלל דין דופן שבת גם משמעות תיבת ובלבד לא מתיישבא הכי. אלא ודאי דהכי קאמר דופן סוכה כדופן שבת לכל דיניה אלא יש דין אחד דלא דמיא והוא אומרו ובלבד שלא יהיה בין קנה לחברו ג' טפחים פי' אפילו יהיה עומד מרובה על הפרוץ דבשבת אנו מתירין לומר אפילו יותר משלש וד' ואפילו כמה אמות הכא בסוכה בעינן שיהיה פחות מארבע וכל זה דוקא בהכשר סוכה אבל בסוכה גדולה אחר שיש בה שיעור הכשר סוכה אנו חוזרי' להקל בסוכה ולהחמיר בשבת דאפילו פרוץ מרובה על העומד כשרה וכפי זה לא קשה מידי דבשבת כל דעומד מרובה על הפרוץ כעומד ובסוכה בשיעור הכשרה אפילו עומד מרובה בעי' שלא יהיה ג' בין קנה לחברו

ובזה נמי מתיישב מאי דאמרינן דף י"ו מחצלת שבעה ומשהו כו' עיין מ"ש שם בס"ד טעמא דמלתא:

ופש גבן ליתובי דעתא אמאי בעי ד' אפילו בשני פסים בכל אחד חצי טפח שוחק סגי שיעמיד חצי טפח תוך ג' לכותל ויעמיד השני תוך שלש לחברו וסגי ואפשר לומר דאה"נ והא נמי כפס דמי דכיון דבאה ההלכה דפחות משלש כלבוד דמי כד מייתי פס ומעמיד תוך ג' הו"ל כפס. ותוס' בדף י"ו ד"ה בפחות משלש גבי הך דאמר פס ארבע ומשהו מתיר בסוכה הקשו וז"ל תימה אמאי פס ארבע יעשה פס ב' טפחים ויעמידנו סמוך לדופן וירחיק כו' ויעמיד פס כו' דכוותיה פריך פ"ק דעירובין כו' ועוד קשיא דבשני פסים כו' ע"כ ותיר' דדוקא קאמר פס ארבע טפחים אבל פס חצי טפח שוחק ופס חצי טפח שוחק לא מהני משום דאמרינן בעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה ע"כ. ולדבריהם פסקי' הלכתא הכי הנה בעלי התוס' נתחכמו להקשות קושיא ראשונה דבכחה הקשו קושיא שניה דאי לאו הכי קושיא ראשונה שחזקוה בההיא דעירובין לא הוו מצו לאקשויי קושיא שניה משום דאמרי' לאו דוקא וה"ה ב' טפחים וה"ה פס חצי טפח ופס חצי טפח כל דהוי תוך שלש וכדכתיבנא. אלא לפום מאי דהוכיחו מעירובין דפריך דכוותה והוצרכו לשנויי דאתי אוירא דהאי גיסא וכו' והכא ליכא לשנויי כהתם א"כ קושי' זו שמה קושיא לזה הוסיפו להקשות אפילו ב' פסים של חצי טפח ומשהו בכל אחד והוכרחו לשנויי דבעינן מחיצה של שתי וערב. ואני אומר דלעולם ה"ה אפילו ב' פסים חצי טפח שוחק בכל א' מהני ושאני הך דערובין משום דאיכא במאי למיטעי דהתם ספוקי מספקא ליה לתלמודא אם עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחותיה הוי עומד או לא הוי עומד ולהכי בעי לדייקה ממלתיה דרב יאודה דא' יעמיד פס שלש אמות כו' ואי תימא דעומד משתי רוחות הוי כעומד הו"ל לרב יאודה לאשמועינן חידותא דהיכא דליעביד פס אמה וחצי כו' ומשני ליה תלמודא דשפיר דייק אבל לאו להאי הוא דדייק מלתיה ר"י ואמר פס ג' אמות אלא משני דאוירא דהאי גיסא והאי גיסא מבטל ליה משא"כ במאי דקמן דתניא להדיא דופן סוכה כדופן שבת ובשבת הוה פשיטא ליה לתלמו' דהלכה כחכמים ככלליין הלכה כרבים לזה לא חש לדיוקי דפשיטא דה"ה ועיקר ולדברי התוס' קשיא כד פריך הש"ס בדף י"ו פשיטא לימא הא קמ"ל כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה. והרמב"ם דפסק דבעי פס ד' טפחים עיין מ"ש דף י"ג ד"ה אמר רבי אמי:

גמרא אמר רבא וכן לשבת מיגו דהויא כו' ע"כ. הרי"ף והרמב"ם השמיטו דין זה דמיגו דשבת אסוכה. והרא"ש נתן טעם להרי"ף דמשום דפסק הרי"ף דבעינן צורת פתח

מהשתא בלאו טעמא דמיגו הנה הוא רשות היחיד לשבת ע"כ. ולדבריו גרסינן רבה בה"א דאי רבא באלף נקשה להך לישנא דאמר דרבא אמר וצריכה צורת פתח אמאי אצטריך למימר דאמרינן מיגו כיון דאית לה צורת פתח והדבר רחוק אצלי לומר כן לפי גירסא שלפנינו דאמר ליה אביי כו' ואת הוא דאמרת וכו' ואי רבה הוא לא מצי למימר ליה בכה"ג את אמרת דהא רביה הוה והכי הול"ל ליה מר אמר לן. ואולי דהרא"ש הוה גריס מר הוא דאמר כו' אלא דקשה לי דלפי דברי הרא"ש אמאי מייתי תלמודא הא מימרא דרבה דמיגו כיון דכבר הביא הך דרבא דבעי צורת פתח לא הוה צריך לאתויי הא דרבה. ותו קשה דעכ"פ הו"ל להרי"ף לאתויי הא דרבה לענין שבת דלא בעינן עומד מרובה על הפרוץ בשבת של סוכה וגם הרמב"ם השמיט ולא כתב דבשבת דסוכה לא בעינן עומד מרובה על הפרוץ. והנכון אצלי לומר הוא דלא פסקו הרי"ף והרמב"ם כרבה אלא במיגו דלענין שבת הוי מחיצה הוי נמי לענין סוכה אבל במיגו דלענין סוכה הוי מחיצה הוי נמי לענין שבת לא פסקו כרבה אלא כאביי דפליג אדרבא וסובר דלא אמרינן מיגו וטעמא דמלתא משום דברייתא דפריך מינה אביי משתמעא שפיר כדברי אביי דמאי דקתני יתירה שבת על סוכה אפילו שבת דסוכה אסוכה דידה וכיון דמשתמעא שפיר כאביי לא פסקו כרבה בהא אבל מחמירתא לקילתא דהיינו מיגו דלענין שבת הוי נמי לענין סוכה כדברי רבה פסקינן דאמרינן מיגו ולזה כתב רמב"ם בפ"ד וז"ל סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי או על גבי באר שיש לו פסין הרי זה סוכה כשרה לאותו שבת בלבד מתוך שלחי זה וכו' נחשב אותן כמחיצות לענין שבת ונחשב אותן כמחיצות לענין סוכה ע"כ הרי דפסק מיגו דשבת אמרינן נמי לענין סוכה ובפי"ו מהלכות שבת כשכתב וז"ל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה ע"כ לא כתב לחלק דבשבת של סוכה הוי מחיצה אפילו פרוץ מרובה משום מתוך כו' משום דהוי מקילתא לחמירתא דבהא לא פסקינן כרבה. והגם דלפום הך כללא דכתב הר"ן בריש מכלתין משם הגאונים דכל דנחלקו הרב ותלמידו פנים בפנים דהלכה כרב מטעם האמור שם הכא שאני משום דברייתא פשטה משתמע שפיר כאביי:

גמרא יתירה שבת על סוכה כו' ע"כ. כתב רש"י וז"ל ואפילו היו לה פתחים בשני הדפנות דכי מצרפת להו בהדי שתים הפרצות הו"ל פרוץ מרובה ע"כ. משמע אבל בשתים עצמן בעינן עומד מרובה או שוה. וא"ת אמאי לא נימא דאפילו פרוץ מרובה על העומד בשני דפנות לבד כשרה וכגון דבכל רוח מעמיד קנה ומרחיק פחות משלש טפחים ומעמיד קנה אחד דבזה הוי פרוץ מרובה וכשרה. י"ל דהא לא מיקרי פרוץ מרובה כיון דליכא ג' טפחים בין זה לזה כל פחות מג' הוי כעומד כדמוכח מעירובין דף ו' ואפילו בשבת

שרי כה"ג. אלא דקשה דברי רש"י דפרוץ מרובה על העומד דקא' היינו בצירוף שתים הפרוצות מי הכניס דופן ד' כאן כיון דאין חיוב בסוכה אלא שלש ותו מאי חידותא דדינא בהא טפי משבת והלא דכוותה גבי שבת נמי כשר אלא דהכא משום דלא בעינן אלא ב' דפנות ושבת שלש ואה"נ אי הוה אמרינן בשבת ב' דפנות הוה שרינן פרוץ מרובה וא"כ הא מלתא משתמעת שפיר מדקי"ל שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח. ותו דאפילו בשבת אנו מתירין כל שאין פרוץ מרובה על העומד בג' דפנות הגם שכשתצרף כל הפרוץ שבג' דפנות עם רוח הרביעית יבא פרוץ מרובה ובהכרח לומר דסובר רש"י לענין שבת דאי מצרפינן הפרוץ שבג' דפנות לרוח רביעית ויהיה פרוץ מרובה דפסולה ובעינן עומד מרובה בארבעתם יחד דדכוותה הוא דמכשרינן בסוכה ולא בשבת והא מלתא לא מסתברא למימר הכי והגם שנפרש דברי רש"י בסוכה קטנה שנעשת כהלכת' דהיינו שהעמיד קנה א' והעמיד תוך ג' טפחים לצד מזרח פס ארבע ומשהו ולצד דרום פס ד' תוך ג' טפחים ולצד צפון טפח ומשהו תוך ג' שנצרף כל העומד יהיה ט' ומשהו והפרוץ יהיה י"ב חסר משהו הא והיינו מה שמתיר בסוכה. הא נמי ליתא דפחות מג' לאו דין פרוץ אית ליה לאסור והרי הוא כעומד כמו שכתב רש"י גופיה בדיבור המתחיל דופן סוכה כו' וז"ל דאמרינן לבוד והו"ל כולו עומד ע"כ והרמב"ם ז"ל כתב בריש פרק זה דטפח מהני היכא יס"ד דאם הוסיף ועשה כותל שלם נאמר אליו לא יועיל דטפח ראשון לפי שהוספת בכותל כיון שע"י טפח זה ניתר כל שכנגד דופן שכנגדו הגם שאין שום דופן כל עיקר שכך באה ההלכה. ותו דברי רמב"ם ז"ל שאמר סוכה שיש לה פתחים הרבה כו' משמע דבכל הסוכה מיירי ולא בדופן ג' לבד ואם היה מפרש כדברי רש"י ז"ל הוה ניחא אלא דקשה מה שהקשינו ולא סבירא ליה לומ' לענין שבת שיצטרף פרצת רוח הרביעי לפרצות שבג' דפנות וכשיהיה רוב בין כולן לא הוי מחיצה דמלתא דפשיטא היא דמאי דאנו אומרים דפרוץ מרובה על העומד לא הוי מחיצה היינו במקום דבעי מחיצה אבל ברוח דמעיקרא לא בעי מחיצה זה לא נכלל בדבר זה והכין משמע מדברי רמב"ם בפי"ו מהלכות שבת דמאי דאנו מצריכין עומד מרובה או שוה לפרוץ דוקא במקום דבעי מחיצות ותו ממה שכתב רמב"ם בכותליה מוכח דבכל הכותלים קאמר והיכי מפרש ה"ה בכותל שלישי וליכא למימר דכותליה דקאמר היינו ג' וד' זה הבל דברביעית ליכא דופן כותל כל עיקר ואפי' צורת פתח לא בעי ובלאו הכי פשיטא דלא קאי כותליה דקאמר רמב"ם אלא לכותלים שזכר בתחלת הפר' שבהם נקראת סוכה והם שלש שתים כהלכתן ואחת אפי' טפח ואם כן אין לפרש בדברי רמב"ם אלא או כדברי רש"י ז"ל או בכל כותל וכותל מכותליה ואם היינו דוחקים ומפרשים פי' דברי ה' המגיד כדברי רש"י ז"ל לא

היתה קושיית הכ"מ חיילא כל עיקר דאתא לאשמועינן דהגם שכשנצרף פרצת דופן ג' עם פרצו' שבשני דפנות תהיה פרוץ שבה מרובה על העומד אפ"ה כשירה אלא דפשט דברי ה"ה לא משמע הכי:

והנה מה שהכריחם לרש"י ז"ל ולהרב המגיד לפרושי הכי הוא מה שהוקשה להו דהרי אמרינן בעירובין כל מחיצה שפרוץ כעומד לא הויא מחיצה וכן כתב רמב"ם בפי"ו מהל' שבת וז"ל כל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה א"כ היכי מצינן להתירה בסוכה ואנן בעי' שני מחיצות כהלכתן וכמו שכתב רמב"ם בפ"ד מהלכות סוכה ומכח זה הוכרחו לפרש דלא איירי בפרוץ דשני מחיצות אלא דלא עלה לנו ישובה על נכון מכח מה שהקשינו ונראה לומר דמתני' דקתני דלא אסרינן בסוכה פרוץ מרובה איירי בסוכה גדולה וכגון שיש לה בשני דפנות הצריכין להכשר סוכה עומד מרובה והיינו פס ד' טפחים בתוך ג' טפחים לקנה שבצד מזרח ופס ארבעה טפחים תוך ג' טפחים לצד דרום והוסיף בה לאורך ולרוחב אותו האורך והרוחב שהוסיף בה אפי' יהיה בו פרוץ מרובה על העומד כשירה כיון שיש בה הכשר סוכה הגם שיהיה באורך הדפנות פרוץ מרובה לית לן בה ומה שכתב רמב"ם סוכה שיש לה פתחים הרבה כו' דעת הרב כמו שפירשתי ומיירי בסוכה גדולה דאינה נפסלת בהכי ומיירי שיש בה ז' טפחים הכשר מחיצה והרחיק שלש או יותר ועשה פס פחות מהאויר זהו פתחים שאמר רמב"ם א' עשה המחיצה ערב והיה הפרוץ מרובה והיינו תלונות רבים שכתב רמב"ם. וא"ת סוף סוף הא לא הויא מחיצה ואיך נתיר לו לצאת י"ח בישיבת סוכה במקום מחיצות דלא שמייהו מחיצות לאו קו' היא מידי דהוה דאנו מתירין פסל היוצא מן הסוכה הגם שאין בו אלא דופן נמשך ואולי שכך באה ההלכה ודוקא בסוכה גדולה אבל סוכה קטנה דז' על ז' לא דאל"כ אמאי לא שרינן פס שלשה ואויר ארבעה אלא ודאי דלא באה ההלכה אלא בסוכה גדולה דאין פרוץ מרובה פוסל בה:

דף ז ע"ב

גמ' אמר אביי רבי ור' יאשיה כו' וב"ש כו' סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן כו' ע"כ. מוכח מהכא דב"ש דפסלו בסוכה הוא מטעם דירת קבע בעינן וקשה לי לדברי הרי"ף שאמר בריש מכילתין דבין הא דסוכה שאין בה שבעה על שבעה בין האוכל ושולחנו בתוך הבית חד טעמא לכולהו ובש"ס קאמר להדיא דההיא דשולחנו בתוך הבית דאסרו בית שמאי ואפילו בסוכה גדולה דטעמייהו הוא משום דילמא ימשך אחר שולחנו:

דף ח ע"א

גמ' ה"מ בעיגולה אבל בריבועה כו' ע"כ מוכח מהכא דארבע על ארבע דבעינן בסוכה בעי' מרובעות ולא עגולות דאם הית' עגולה צריך שיעור לרבע בתוכה ד' על ד' ומינה אנו למדין אבל הנהו דקתני בברייתא דמייתי הש"ס לעיל דף ג' ע"א דבעינן ד' על ד' צריכין מרובעות דכלום טעמא דבעינן הכא מרובעות הוא משום דבעינן דירת קבע גם כל הנך נמי דקתני בברייתא קאמר הש"ס דבעינן בהו דירת קבע ולכאורה קשה לדברי רמב"ם דכתב בפ"ו מהל' מזוזה וכתבתיו בדף ג' בד"ה בית שאין בו כו' דלא בעי' מרובעות ותגדל הקושיא דרמב"ם גופיה פסקה להא דר' יוחנן וז"ל בפ"ד מהלכות סוכה סוכה עגולה אם יש בהקפה כדי לרבע בה ז' על ז' טפחים אע"פ שאין לה זויות הרי זו כשירה עכ"ל והא מלתא גמרה רמב"ם מהא דר' יוחנן אלא דלא פסק כוותיה דבעי ד' אמות על ד' אמות משום דסלקא לן הלכתא דדירת עראי בעי' אבל לענין דין השיעור קיימא הלכתא דבעי' מרובע ולזה יכולני לומר לעולם דלא בעי' ריבועי ד' אמות על ד' אמות ושאני שיעור ז' טפחים על ז' טפחים דהוי שיעור שיכנס ראשו ורובו ובהכרח דליהוי מרובע ז' אורך כדי שיכנס רובו מוטה לפי שדרכן היו יושבין מסובין ולישב בו מסב רובו הוא שיעור שבעה טפחים וברוחב נמי בעי שבעה הגם דרחבו של אדם הוא פחות משבעה טפחים משום דבעי נמי שולחנו בסוכה ובירוש' אמרו שולחנו טפח לזה צריך שבעה טפחים על שבעה טפחים מרובעות משא"כ ד' אמות על ד' אמות לא בעינן מרובעות ואפילו עגולות אלא דסוף סוף כיון דר"י הצריך מרובעות ולא אשכחן מאן דפליג עליה מנ"ל לרמב"ם למיפסק דלא כוותיה ולמיקם עלה דמלתא אית לן למיקם אמילתיה דר"י הכא דקאמר בעינן ארבע על ד' מרובעות אם דוקא בעגולה הוא דהצריך כדי לרבע בתוכה ד' על ד' אבל אם לא היתה הסוכה עגולה אלא שהיתה ח' אמות על ב' אמות בריבוע אי אמרינן דעכ"פ בעינן מרובעו' או דוקא בעגולה הוא דאמר בעינן שיהיה בה כדי לרבע אבל זאת שמרובעת שפיר דמי ומסתברא דלא אמרה אלא בעגולה משום דבמקום העיגול שהוא יתר על הריבוע אינו נוח לתשמיש וכאלו אינו משא"כ המרובע נוח לתשמיש ואדרבא רוב הדירות ארכן יותר על רחבן וזו היא דעת הרמב"ם ולפ"ז צריכין ליישב דברי רמב"ם מה שכתב בפ"ו מה' מזוזה וז"ל בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה ואם יש בו כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות בשוה אע"פ שהוא עגול או בעל ה' זויות ואין צריך לומר אם היה ארכו יתר על רחבו הואיל ויש בו לרבע ד' אמות על ד' אמות חייב במזוזה עכ"ל. הנה ממה שדקדק לומר אם יש בו לרבע ולא אמר אם יש לרבע בו מוכח דלא בעינן שאם היה עגול שיהיה הקף שיהיה שיעור לרבע בתוך ההקף ד' אמות על ד' אמות

אלא כל שנצרף כל החלל שבתוך העגול ונעשהו רצועות ויהיה בו כדי שיעור זה שנעשה ממנו ד' אמות על ד' אמות ה"ז חייב במזוזה ולדרך זה קשה מדר' יוחנן לדברי רמב"ם הגם שנפרש בו כמו שפירשנו ומוכרח לומר דכוונת דברי רמב"ם היא דמה דאמר ואם יש בו לרבע דקדק לומר הכי משום חלוקת ואצ"ל אם היה ארכו יותר על רחבו בזה לא בעי' שירבע בו כיון דמרובע הוא אבל לגבי חלוקת היה עגול יצריך רמב"ם לרבע בו ד' אמות על ד' אמות כי היכי דהצריך בשבעה על שבעה דסוכה דכל חלק העיגול לא חזי לדירה ולא חש רמב"ם ז"ל למטעי בדבריו משום דסמך על מה שכתב בפ"ד מהלכות סוכה שדקדק לומר לרבע בה ז' על ז' ודוק ומינה לכל העגול שאינו נכלל בריבועי דלא חזי לדירה ובזה סלקו דברי רמב"ם מכוונים לדברי הש"ס ולמאי דפסקינן בסוכה דז' על ז' כשרה אם עשאה עגולה צריך שיהיה הקיפה א' ושלשים טפחים וחצי לפום מאי דשיער ר' יוחנן וכאוקמתא דאמר רב אסי לרב אשי:

דף ח ע"ב

גמ' הפנימית כו' וחייבת במזוזה ע"כ. קשה מאי חידותא דדינא פשיטא דחייבת במזוזה דמאיזה טעם יס"ד לומר דפטורה דאצטריך תנא לאשמועינן דחייבת וליכא למימר משום דלא קביעא אצטריכא ליה דמהיכא יס"ד לפוטרה וי"ל דאצטריך משום דקתני בסיפא פטורה מן המזוזה הייתי אומר דר"מ פוטר כל דלא קביעא ואשמועינן בסוכת החג דהגם דחשיבא קבע בחג אף על פי כן פטורה מן המזוזה קמ"ל רישא דחייבת ומזה אתה למד דסיפא דקא פטר לאו משום דלא קביעא אלא משום שאינה בת דירה ולא פטר אלא בשאר ימות השנה אבל בימות הסוכה חייבת כיון שדר בה וכן הכריחו התו' בדף ז' בד"ה אחרים. והרמב"ם בפ"ו מהלכות מזוזה כתב וז"ל סוכת החג בחג פטורה מן המזוזה ע"כ. פי' ואפילו גדולה ד' אמות על ד' אמות דאל"כ אפי' תהיה עשויה לדירת קבע אינה חייבת במזוזה כמו שכתב בפ"ו מהלכות מזוזה ואמאי אצטריך למיהב טעמא שאינה עשויה לדירת קבע ופשיטא ודבריו אלו לא הוו אלא למאי דפסק דסוכה דירת עראי בעינן. וא"ת א"כ אמאי פסק רמב"ם ז"ל דבעינן דתחזיק ראשו ורובו כבית שמאי ובש"ס קאמר דבית שמאי דקאמרי כן הוא משום דסוברים דירת קבע בעינן. י"ל דהנהו רבוותא דקאמר אביי כולהו סבירא להו דירת קבע בעינן לאו בדעת שוה קיימי. ותדע דלב"ש סוכה ז' על ז' מיקרי סוכת קבע ולס' רבי לא מקרי קבע אלא ד' אמות על ד' אמות ותרווייהו לא בעו בדפנות צלתם מרובה מחמתם ולר' יאשיה בעי' ולכולהו סוכה עגולה כשירה כל שיש לו לרבוע בה שיעור סוכה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולאחרים פסולה וכולהו לית הלכתא כוותייהו לבד הך דראשו ורובו ושולחנו ואפסיקא הלכתא כב"ש דבעינן קביעות

קצת מיהא דלהוי בה שיעור גם שולחנו ולדרך זה לא הוי הך ברייתא דמייתי הש"ס בדף ג' דבית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה וכו' דלא כבית שמאי דמודים ב"ש דלא חשיב קבע לענין מזוזה אלא ד' אמות על ד' אמות ובסוכה לא בעינן קבע גמור אלא דבערך סברת בית הלל דקסברי דלא בעינן שתחזיק גם שולחנו קא מני אביי לב"ש בהדי דסוברים בעי' דירת קבע ולא תקשה למאן דאמר דחייבת במזוזה והלא סוף סוף אינה עשויה אלא לדירת שבעה ימים די"ל כיון דרחמנא הצריך בה דירת קבע הגם שאינה עשויה אלא לז' ימים דין דירת קבע יש לה וכל זה לסברת האומרים דבעי' ד' אמות על ד' אמות אבל לב"ש דסוברים ז' על ז' פשיטא דפטורה דלאו קבע גמור חשיבא כדכתיבנא:

גמרא ואמאי תהוי כבית שער כו' משום דלא קביעא ע"כ פי' רש"י וצ"ל ואין הפנימית חשובה להיות לה בית שער ע"כ. והרמב"ם כתב בפ"ו מהלכות מזוזה וז"ל שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו החיצונה פטורה לפי שאינה קבועה ע"כ. והשיגו הראב"ד וז"ל אמר אברהם אף הפנימית אין לה קבע ע"כ. דעת הראב"ד כדעת רש"י ולדבריהם אם היתה הפנימית קבועה היתה חייבת החיצונה הגם דלא קביעא. ולדעת רמב"ם ז"ל אינה חייבת כל דלא קביעא ופשטא דתלמודא משתמע שפיר כרמב"ם דהא לא קאמר לא קביעא פנימית ומשמע דאחיצונה דפריך עלה קא משני דלא קביעא תו בשלמא אי אמרינן דאחיצונה קאי שפיר אלא אי אמרינן דאפנימית קאי מאי משני משום דלא קביעא והלא גם המקשה ידע דלא קביעא ואעפ"י כן קא פריך והכי הול"ל כיון דלא קביעא לא מיחייב בית שער שלה דהיינו חידותא דמחדית ליה התרצן ודוק ודע דמשניא פי' דלא קביעא בין שני הדרכים דלרש"י והראב"ד פי' הוא כיון דאין הפנימית קבועה בנין חזק ובריא ולדעת רמב"ם הכי פירושה דלא קביעא זו החיצונה דלא תעדי אלא לפעמים מניחה ולפעמים מסירה ואינו מניח כי אם החיצונה לבד וא' מן התנאים דבעינן לחייב במזוזה הוא שיהיה עשוי לדירת קבע כמו שכתב בתחלת פרק זה תנאי העשירי והגם דההיא בבית דירה נאמר עכ"ז לא עדיף בית שער מבית דאתי מחמתיה:

וראיתי למאור תפוצותינו בכ"מ שכתב וז"ל רבינו משמע ליה דלא קאי אלא אחיצונה והכי קאמר פנימית כו' חיצונה שלא נעשת לשם דירת קבע אין לחייבה אפי' מטעם בית שער דהוי"ל כסוכה שהיא בית שער לבית דלא מחייבה עכ"ל קשה מי זה אמר דסוכה בית שער לבית פטורה ואני אומר דחייבת דכל דחייבת במזוזה מחמת דירה דכוותה נמי בבית שער חייב ודוקא לס' רש"י ודעמיה הוא דמצי לחלק בין הדירה לבית שער ואגלה סוד הדבר. דע דאיכא פלוגתא בין הרי"ף ורמב"ם ורבוותי בתראי בדין חיוב בית שער כו' דלהרי"ף ורמב"ם סוברים דהוי דאורייתא ורש"י והתו' ודקאי בשיטתייהו סוברים

דלא הוי אלא מדרבנן כמו שאבאר בסמוך ולהכי לרש"י ותו' דסוברים דלא הוי אלא מדרבנן מצו לפרושי הש"ס דכיון דפנימית אינה קבועה הקלו חכמים בבית שער דילה ופטורה הם אמרו והם אמרו אבל להרי"ף והרמב"ם דסברי בית שער כו' חייבין במזוזה מדאורייתא לא מצו לפרושי בדברי רש"י ותוספו' משום דכיון דפנימית חייבת בית שער דידה נמי חייב דבר תורה ומה לי קבוע פנימי או לא קבוע ולזה פי' דפטור' דחיצונה הוא משום שאין בית שער זה קבוע אלא לפעמים כשגומר מלאכה שעושה בה הוא נוטשה ואין כאן בית שער בעולם. ולדרכו של הרב כ"מ קשה מנ"ל לחלק בין הבית לבית שער וכדכתיבנא עיקר:

ואבוא אל עין משפט לברר פלוגתא דרבוותא בדין בית שער כתבו התוס' בסוגיין ד"ה ותהוי כו' וז"ל ובית שער חייב במזוזה כדתניא בהקומץ רבה דף ל"ג בית שער כו' חייבין במזוזה ותימה דבפ"ק דיומא דף י"א ממעטינן להו ממזוזה דכתיב בית מה בית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה ויש מחלקין בין פתוחים לבית לפתוחים לגינה וקשיא דא"כ הו"ל לשנויי הכי התם במנחות דפריך אדרב חסדא דאמר אכסדרה פטורה וצ"ל הא דאורייתא הא דרבנן כו' ע"כ. דע דהסוברים לחלק בין פתוחים לבית וכו' היא דעת הרי"ף שכתב בהל' מזוזה וז"ל ת"ר אחד שערי בתים וא' שערי חצירות ושערי מדינות כו' יכול שאני מרבה בית שער אכסדרה וכו' ת"ל בית כו' ואי קשיא לך הא דתניא בית שער אכסדרה וכו' חייבות במזוזה התם כשבתים פתוחים לתוכן עכ"ל והרמב"ם כתב בפ"ו מהלכות מזוזה וז"ל בית שער כו' פטורים מן המזוזה אם היו בתים החייבים במזוזה פתוחים למקומות אלו חייבים במזוזה לפיכך א' שערי חצירות וא' שערי מבואות ושערי מדינות הכל חייבים במזוזה שהרי הבתים החייבים פתוחים לתוכן אפי' י' בתים זה פתוח לזה וזה לזה ע"כ הרי דדעת הרי"ף ורמב"ם אחת היא ואיתא במנחות אמר רב חסדא אכסדרה אעפ"י שיש פצימין פטורה מפני שאינן עשויין אלא לחזק התקרה ופרכינן התם והתניא בית שער אכסדרה וכו' חייבין במזוזה ומשנינן באכסדרה דבי רב פי' באכסדרה דאית בה ד' דפנות ופרכינן דירה מעלייתא היא ומשנינן פי' דאית בה חלונות ע"כ התו' הקשו אמאי לא משני התם דההיא מיירי שפתוחים לה בתים ואני מקשה באופן אחר דהש"ס מסיק ההיא באכסדרה דבי רב מוכח להדיא דאי לאו הכי פטורה ורמב"ם והרי"ף לא מחלקי במידי ומשמע דבכל גוונא כל שפתוח להם בתים חייבות וביותר התימה על הרי"ף שכתב בהלכותיו האי סוגיא דרב חסדא ומאי דאתמר עלה וסמוך לה כתב דהך ברייתא דקתני בית שער אכסדרה כו' חייבים מיירי בפתוחות בתים לתוכה ולא חש ליתובי דעתא מאי דקשה לדבריו מהך דרב חסדא:

אכן כשנעמוד על משמעות הגמרא לא קשה לא קושית התוס' ולא מה שהקשינו והוא דרב חסדא ממה שאמר אע"פ שיש לה פצימין כו' מוכח דאתא לומר דלא חשיבי פצימין אלו מזוזות כיון דלחזק תקרה עבידי כדקאמר הש"ס א"כ כל עצמו לא אתא אלא לדין מזוזות שהוא א' מתנאי הבית שצריכה להתחייב במזוזה כמו שכתב הרמב"ם בעשרה התנאים שצריכה שתהיה לה שתי מזוזות ולזה פריך תלמודא אמאי צריכה מזוזה והתניא בית שער אכסדרה כו' חייבות במזוזה וסתם אכסדרה אין לה אלא ג' דפנות ואעפ"כ קתני דחייבת במזוזה הרי דלא בעינן מזוזה בכותל הג' ולעולם מיירי דפתוחין לתוכן דיורין החייבות במזוזה וקתני מיהא דלא בעינן מזוזות והשתא ליכא לשנויי דרב חסדא איירי בפתוחה לגינה שפטורה דא"כ אפילו יהיו לה מזוזות פטורה כדקתני בברייתא בית מה בית הראויה לדירה יצאו בית שער אכסדרה דאינן ראוין לדירה הגם שהיה עושה לה פצימין אלו לשם מזוזה ולא לחזק התקרה ולא היה לו לפוטרה מחמת שפצימין אלו לחזק התקרה עשויין ומשני הך אכסדרה שיש לה ד' דפנות פי' שיש לה בדופן הד' שתי מזוזות ופריך דירה מעלייתא היא פי' ואמאי אתה בא לחייבה מחמת שבתים פתוחים לה תיפוק ליה דחייבת מצד עצמה ומשני שיש בה חלונות דמצד עצמה לא חזיא לדירה ופטורה ואינה חייבת אלא מצד הדיורין הפתוחות לה נמצינו אומרים דכל משא ומתן דהך דרב חסדא לא הוי אלא לענין דין מקום הנחת מזוזה ומסיק כדרב חסדא דבעינן מזוזות בדופן הד' דזולת זה אפילו בית דירה עצמו פטור. והוא מה שהתנה הרמב"ם באחד מעשר תנאים שכתב בריש פרק ו' וז"ל ושתהיה לו שתי מזוזות כו' וחש שתטעה דדוקא בבית הוא דבעינן אבל אכסדרה דחיובה הוא מחמת הבית והבית יש לו שתי מזוזות אין צריכין לאכסדרה שיהיו לה מזוזות לזה כתב אחר זה בדין כ' וז"ל אכסדרה והוא המקום שיש לו ג' כותלים ותקרה אע"פ שיש לה ב' פצימין ברוח רביעית פטורה מן המזוזה מפני שהפצימין להעמיד התקרה הן עשויין ולא משום מזוזות נעשו ע"כ הרי השמיענו מתוך דבריו דגם באכסדרה דחיובה הוא מחמת הבית הפתוחה לה כמו שגילה בפרק זה עכ"ז בעי מזוזות ובזה יאורו עינים בדבריו ואין מקום לקושית התוס' ז"ל תו רואה אני דלדברי הרי"ף והרמב"ם מאי דמחייבין בבית שער אכסדרה הוא מאי דקתני בברייתא דמייתי ביומא והביאה הרי"ף דהלכותיו דקתני בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצרות ואחד שערי מבואות ועיירות כו' ע"כ ופשיטא דלא גרע מינייהו בית שער אכסדרה ומרפסת חייבות שפיר מצי לאוקומי לה כמאי דאיתא בברייתא דבשעריך וילמד סתום מן המפורש אלא לדברי התוס' וסיעתייהו דמחלקי בין דרבנן לדאורייתא הם מחדשים הלכות דלא אתמרו בש"ס ועושים כמעשה האמוראים דרמו

מתנייתא ומשנו הא דאורייתא הא דרבנן וכגון הני שנויי לא מתקבלי אלא מהאמוראים בעלי הש"ס ומה גם דהברייתות סתומים על מי סמך עלי הכא לפרושי דמדרבנן קא מיחייב ומי יאמר דלא אמרינן דפליגי בשלמא לדברי הרי"ף ורמב"ם ניחא כדפרישית ועיקר ואין לזוז מדברי הראשונים ימין ושמאל וכל בית שער אכסדרה ומרפסת דאינן פתוחין להם בתים שחייבים מזוזה פטורים אפי' מדרבנן:

גמרא מאי כהלכתה כו' מאי דלא בעי אמאי דקאמר תנא ברישא סוכה מכל מקום אולי דהוה ס"ד לומר דהכי קאמר מכל מקום אפילו אינה עשויה לצל ולהכי לא הוה קשה ליה אלא מאי כהלכתא וכדשני ליה כהלכתה פי' עשויה לצל הדר פריך מאי מ"מ:

דף ט ע"א

גמרא סוכה ישנה כו' בית הלל מכשירין כתבו התוס' דבירושלמי איתא דלבית הלל דמכשירין בעי לחדש בה דבר למר טפח' ולמר כל שהוא על פני כולה ע"כ והרמב"ם בפ"ה מהלכות סוכה הלכה ט' כתב וז"ל סוכה שנעשת כהלכתה מכל מקום כשרה אע"פ שלא נעשת לשם מצוה כו' ע"כ משמע דלא בעי שום חדוש בה. וקשה למה לא כתב הרמב"ם הך חידותא דדינא דאדכר בירושלמי כיון דבש"ס דילן לא אדכר איפכא ותתחזק הקושיא למאי דאתמרא הא מלתא בירושלמי בשם הברייתא וז"ל תני צריך לחדש בה דבר עכ"ל. וא"כ לא הו"ל לרמב"ם להשמיטה וגם הרי"ף לא הביאה בהלכות ואולי דכיון דבמתניתין קתני בית הלל מכשירין ותלמודא קא שתיק ולא מתנה דבעינן לחדש בה דבר שמע מינה דהך ברייתא דקתני בירושלמי תנא ברא ניהו ולאו ב"ה ונמצא ג' סברות בהאי דינא בית שמאי פוסלין וב"ה מכשירין ואידך תנא דבירושלמי סובר כבית הלל אלא דבעי לחדש בה דבר:

דף ט ע"ב

גמרא אמר רבא ל"ש ע"ס. פי' רש"י ד"ה כשחבטן וז"ל השפיל ענפיו למטה מעורבין עם סכך כשר ואין נראין בעין וסכך כשר רבה עלי' ומבטלו דמדאורייתא כל מילי בטל ברובא כדתנן במתניתין אם היה סכך מרובה כשרה ע"כ והרי"ף השמיט סוגיא זו אלא דכתב אמתניתין דבסמוך דהדלה עליה כו' כתב אוקימנא כשחבטן עכ"ל והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות סוכה וז"ל העושה סוכתו תחת האילן כאלו עשאה בתוך הבית הדלה עליה עלי אילנות כו' וסכך ע"ג ואח"כ קצצן אם היה הסיכוך הרבה מהן כשרה ואם לא היה הסיכוך וכו' הרבה מהן צריך לנענע אותם אחר קציצתן כדי שתהיה עשויה לשם סוכה עכ"ל. מדבריו מוכח דכל שלא קצץ אפילו סכך כשר מרובה מסכך פסול פסולה. וכך ראיתי שכתב בפי' המשנה דהדלה עליה את הגפן וז"ל אם היה הסיכוך הרבה מהם

כשרה בתנאי שיקוץ אותם שאם לא קצצם יצרף סכך כשר לסכך פסול ופסולה כו' ע"כ ולדבריו ז"ל פי' מאי דקאמר בש"ס בשחבטן פי' חבטן למטה ע"י קציצה וכפ"ז מתדייק שפיר תיבת חבטה דנקט הש"ס לפי דכשקוצץ הענפים ממקום חיבורם הם נחבטים למטה כי יתקבץ כל כובדו למטה כאחת ולא יקרא חבטה ותו דייק שפיר לשון חבטה לומר שלא תפס אותם בידו וקצצם ואח"כ הניחם על הסכך דזה פש' דשרי ומאי קמ"ל אלא דאחר דסכך בהם ועודם מחוברים קצצם ונתחבטו למקום שהיו מונחים והיינו עיקר חידותא דדינא דקמ"ל ולדרכו של רש"י ק' למה אמר האי לישנא דחבטה לימא שהשפילם למטה דכיון דלא קצצן אלא משפילן לא שייך לומר חבטה. גם המיחוש השני שאמר' שחש לו לא שייך בכה"ג ותו קשה לדברי רש"י שאמר דמתבטל הפסול בכשר דהא קי"ל דלא אמרינן בטל ברוב אלא בדבר שאינו ניכר בפני עצמו אבל בדבר דניכר ומובדל בפני עצמו כי הכא דאי בעי לאפרושי הפסול מהכשר מצי לאפרושי דהפסול הוא מחובר ובלא טורח מצי להכיר פשיטא דלא בטיל ותדע דרש"י הוכרח להסתייע לומר דבטל ברוב ממתניתין דהדלה עליה את הגפן דקתני אם היה סכך מרובה כשר ולא הספיק לו מה שאמר דמדאורייתא כל מילי בטל ברוב והוא מטעם שהורגש מהחילו'. שכתבתי והוכחתו ז"ל אינה הוכחה למאי דמפרשי' בהך מתניתין דהדלה עליה ופי' הרמב"ם כמו שאבאר. ותו קשה לדברי רש"י מאי דקאמר הש"ס הכא אי בשחבטן מאי למימרא מאי מקשה אפשר דלא תימא דהכא לא מכשרי' מטעם דלא הוי ביטול כיון דהאיסור מינכר קמ"ל ואמאי אצטריך הש"ס לשנויי חדא גזרינן כו'. שוב ראיתי להר"ן ז"ל שחלק נדון דידן לשאר איסורים דהגם דבשאר איסורין כל שהאיסור מנכר לא בטל הכא כיון דאשכחן דרחמ' אמ' למשה סוכה שסיכך חציה בסכך כשר וחציה בסכך פסול זה בצד זה אם אין סכך פסול רחב ג' טפחים כשרה הגם שניכר הפיסול שוה לסכך הכשר ע"כ. ומהשתא נסתלקה תמיהתנו על רש"י וכד דייקינן שפיר אין זה מספיק דלא אגמריה רחמנא למשה אלא כשיש חצי סכך כשר מבורר בזה ניתרת הסוכה הגם שחצי הסכך פסול או למ"ד יותר מעט מחצי סכך כשר אבל כשהכשר והפסול מעורבין כאחד אין כאן סכך כשר כל עיקר כל עוד שהוא מעורב עם הפסול יחד ואין כאן הכשר סוכה דהא עכ"פ מודה הר"ן דכשהסכך כשר מובדל בפני עצמו חשוב מהיותו מעורב הגם שהשיעור שוה דבזה תרץ אמאי במעורב בעי מרובה וכשאינו מעורב יספיק בחצי כשר לדרכו ז"ל דסובר דקי"ל אפילו בהא כרב פפא דחצי כשר וחצי פסול כשר דלרמב"ם לא קי"ל בהא דסגי בחצי וכמו שגילה דעתו רמב"ם בפ"ה מהלכות סוכה וכמו שנתן ה"ה טעם לדבריו. ושם במשנת המקרה סוכתו בשפודין אבאר מה שיש לבאר והר"ן

סובר דסגי בחצי והוצרך לתת טעם אמאי במעורב בעי רוב כשר וחילק דגרע מעורב ממובדל א"כ אנן נימא דבמעורב פוסל לגמרי ודינו כשאר איסורין ואין לנו אלא מה שבאה עליו ההלכה כנז'. שוב ראיתי להרשב"א בחי' סוכה שכתב לחזק דברי רש"י ואמר שכל דאיכא חצי סכך כשר הרי זו כשרה בין במעורב כשר ופסול בין בדהאי קאי לחודיה והאי קאי לחודיה ומאי דהצריכו רוב סכך כשר במעורב הוא מטעם דלפעמים יהיה צל שעל האדם מהסוכה מרובה מסכך הפסול לזה צריך רוב כדי שיהיה סכך כשר רבה על הפסול ומבטלו כאיסור המתבטל ברוב ואף על גב דאיסור דאפשר להתברר אינו מתבטל כיון דמדינא לא בעינן רובא אלא דחיישינן לסכך פסול שיהיה עומד במקום אחד כיון דמעורב ברובו סמכינן שמתערב בכל כו' ע"כ. ודבריו עליונים הם אלא דקשה לי גם כשיהיה סכך הפסול מובדל מסכך כשר לפעמים ישב תחת החלק שמסכך הכשר שיש לפניו ואחריו סכך פסול כגון סוכה שיש בה עשרה טפחי' וסיככה בשפודים שרחבים ב' טפחים עז"ה ב' טפחים סכך כשר וב' טפחים שפוד א' וכעז"ה נמצא ב' טפחים כשרים לצד דרום וב' טפחים כשרים לצד צפון ובאמצע ששה טפחים ד' סכך פסול וב' טפחים סכך כשר ופתח הסוכה בדופן מערבי נמצא שבעה טפחים שבאמצע שבהם מכניס ראשו ורובו רובם סכך פסול הגם שיעשה ב' טפחים סכך כשר מב' צדדי הסכך סוף סוף כשיכניס ראשו ורובו באמצע איכא רוב הסכך פסול ולכשתאמר דששה טפחים לראשו ורובו וטפח לשולחנו נמצא עומד ראשו ורובו בד' טפחים סכך פסול וב' טפחים סכך כשר ובזה אית לן למיחש טפי ואשכחן לתנא דמתניתין דקתני סתם המקרה סוכתו בכפודים כו' אם יש ריוח כו' ע"כ ולא התנה שצריך לישב במקום שיש רוב סכך כשר ומיחוש זה הוא מיחוש הרגיל דמלבד מציאות שכתבתי משכחת שיכנס כולו וישב תחת רוב סכך הפסול:

ותו קשה מה מהני רוב כשר אם המיחוש הוא שיהיה רוב אין זה המיעוט שהכשר מרובה בו על הפסול מציל מידי מיחוש זה גם מה שהליץ לומר כיון דמדינא מספיק בחצי מצומצם לא חיישינן לבטל אפילו הוא איסור שיכול להתברר הם דברים דחוקים משמוע וכל עין תרגיש בדוחק דברים אלו ומכל הני דוחקי אהדרינהו הרמב"ם לאפיה מדרכו של רש"י ז"ל ומפרש מתניתין דהדלה עליה את הגפן דקתני אם היה סכך מרובה וכו' דמיירי בקצצן והוא פי' חבטן דאתמ' הכא ושיעור דברי המשנה כך הוא הדלה עליה את הגפן וכו' פסולה בכל גוונא ואפילו קצצן כל שקדם והדלה ואם היה הסיכוך הרבה מהם כשרה פי' אפילו קדם והדלה ונמצא שיש בזה תעשה ולא מן העשוי אפ"ה כשרה או אם קצצן פי' לא הדלה קודם אלא קצצן ומחמת הקציצה נפלו ונשכבו על הסכך אפילו

ליכא רוב בסכך הכשר ואפילו כל הסכך מהם כשרה וא"ת פשיטא מאי למימרא הא קמ"ל דנפילתן ממקום גבוה בשעת קציצה נענוע זה שנתנענע ממקום גבוה למטה מתרת מיחוש תעשה ולא מן העשוי ומאי דקאמר הש"ס אמר רב יוסף אמר רב צריך לנענע למאי דמסיק הש"ס דהא מלתא דצריך לנענע שמואל אמרה ורב פליג עליו וסובר דאינו צריך לנענע אלא הקציצה הוא גמר העשיה ולסברא זו בהכרח לפרש מתניתין דמאי דקתני או שקצצן הוא אפילו אחר שהדלה ואין כאן נענוע כל עיקר לזה אתא רב יוסף וחדית דבעינן שיהיה בקציצה זו נענוע וכדפרי' ודלא כמאן דסבר דקציצה לבד הוי מעשה. וא"ת על מי סמך עלי תנא דמתניתין להבין בדבריו דמאי דקתני אם היה הסיכוך הרבה מהם דקאי נמי דקצץ משום דלא חש עלי למיטעי דשרי בלא קציצה כדפריך הש"ס הכא והרי מצטרף סכך הפסול וכו' ומוקי לה מחמת קושיא בחבטן והיינו בקצצן כדכתיבנא ובזה סלקא קושית רש"י שכתב לקמן דמפרש חבטן לשון קציצה הוא יעש"ד. ותדע דפי' דמתני' הוא כדברי הרמב"ם דאיתא לקמן במכלתין דף י"א ע"ב וז"ל תניא תעשה ולא מן העשוי מכאן אמרו הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת כו' וסיכך ע"ג פסולה וקאמר הש"ס עלה היכי דמי אילימא בשלא קצצן מאי אירייא תעשה ולא מן העשוי תיפוק ליה דמחוברין אלא בשקצצן וכו' ע"כ. הרי דמברייתא גילה פי' המשנה להדיא כדברי הרמב"ם והשתא קשה לדברי רש"י דמדברי הש"ס התם משמע דמוקמינן לה בקצצן ומדברי הש"ס הכא מוקי לה בחבטן ובהכרח לומר דדינא דקתני בברייתא לחוד ודינא דקתני במשנה לחוד והוא דוחק וישובא דסוגיא דהכא לדעת הרמב"ם הכין הוא אמר רבא לא שנו דפסולה לגמרי ואפילו חבטן כדמסיק אלא באילן שצילתו כו' אבל חמתו מרובה מצילתו וחבטן שרי ולא חיישינן לתעשה ולא מן העשוי כיון דאיכא רוב סכך כשר לא חיישינן לתעשה ולא מן העשוי דסוף סוף הרי עשה ודוק ובזה סלקא קושיא אחת לדרכו של הרמב"ם והוא דמדרב נשמע לשמואל כיון דרב סובר דקצצן הוי מעשה ואין כאן ולא מן העשוי אם כן יתחייב לפרש מתניתין דהדלה עליה כו' ואם היה סיכוך הרבה כשרה ומיירי בלא קצץ מדקתני סיפא ואם קצצן א"כ רישא דלא קצצן דלדבריו לא מצינן לשנויי סיפא דקצצן דמכשיר מיירי בנענע ורישא דפוסל קצצן דלא נענע דהא לא בעי נענוע כל עיקר וא"כ כיון דאשכחן דרב מפרש רישא בלא קצצן ואע"פ כן שרי א"כ נתחייב לפרושי כדעת רש"י דהא לא אשכחן דפליג שמואל עליה בהכי ובמאי דכתיבנא לא קשה דאה"נ דפירושא דמתניתין הוה משתמעא הכי אלא בתר דאשכחן ברייתא דקתני להדיא דטעמא דאיסורא דהדלה עליה הוא משום תעשה הדרינן ממילא לפרושי מתניתין בהכי וכבר סלקו דברי רב בקוש' וכיון דמפרשינן מתניתין כברייתא

ממילא לית לן ראיה ממתניתין דשרי בעירוב סכך פסול עם הכשר בלא קציצה וגם רב יחזור ויודה לאסור בלא קציצה:

גמרא ולא בסוכה שתחת סוכה. הקשו בעלי ישיבה והרי דרשינן לעיל לרבנן מדכתיב חסרה לדופן אחד בשלמא לר"ש דדריש אם למקרא אמרינן דדריש מסורת לענין סכך לומר ולא סוכה שתחת סוכה אלא לרבנן קשה. וי"ל דגם רבנן דרשי מדלא אמר במקום ב' פעמים בסכת חד בסוכות מליאה ודרשינן שפיר משני בסוכות מלאים ארבע דל חד לגופה פי' דהול"ל בסכת לגופה ואמר בסוכות ב' פש חד ושני מאידך בסוכות הרי שלש ש"מ לדרשא אתא ולא סוכה שתחת סוכה:

דף י

גמרא מהו דתימא ניגזר כו' רש"י ז"ל פי' מהו דתימא ניגזר זמנין דהוי העליון למעלה מעשרים אמה ומצטרפי צל של העליון עם צל התחתון ואפילו התחתון מרובה צלתה מחמתה מחמת עצמה כיון שסככה מכוון כנגד העליון הרי זה כאלו אינו ונקט תחתונה צלתה מרובה מחמתה לאו למימרא דאם חמתה מרובה מצלתה מצד עצמה אלא דמשלמת בצל העליונה פסולה הא ליתא דכיון דגם עליונה תוך עשרים הגם דישלים צל לתחתונה כשר הוא אלא בא לומר דאפילו צלתה מרובה מחמתה מצד עצמה בעינן דוקא שתהיה העליונה תוך עשרים אבל למעלה מעשרים פסולה דבטל סכך של תחתונה. ולדברי התוס' לדברי ר"ת כתבו בדף ט' ד"ה הא קא מצטרפי כו' דאפילו אין צלתה מרובה מחמתה אלא מחמת צל העליונה אעפ"כ כשרה וגורסין גירסא אחרת בש"ס. ובעיני יפלא חדא כיון דסכך דלמעלה מעשרים אינו מתיר היאך נאמר דאם התחתונה חמתה מרובה מצלתה מחמת עצמה ופסולה שיצטרף צל מהעליונה להכשיר סוכה זו נמצא שהכשרה הוא בגבוה למעלה מעשרים אמה ומה שהוכיח מעירובין כבר דחו התו' מכח ההיא דהיו הוצין יוצאין למטה מעשרים דהצריכו בש"ס צלתן מרובה מחמתן מחמת עצמן ופיר' ההיא דעירובין באופן אחר יעש"ד. וכל כי האי אפילו יהיה ספק שקול נטה בו לחומרא משום דהוי ספק דאורייתא ומכ"ש דאינו ספק שקול שדברי ר"ת דחוקים הם. והרמב"ם דעתו דלא כדעת ר"ת וכל שסכך העליון למעלה מעשרים הגם שסכך התחתון צלתו מרובה מחמתו פסול ממה שכתב בפ"ה מהלכות סוכה וזה לשו' העושה סוכה על גבי סוכה תחתונה פסול' בד"א כו' אבל אם אין גובהה של עליונה עשרה או שלא היתה תחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות וכו' תחתונה כשרה והוא שלא יהא גובה שתיהן יתר על עשרים אמה שהתחתונה בסכך העליונה ניתרת ע"כ. לכשנפרש דברי הרמב"ם כמו שפירש הרב בכ"מ דמיירי הרמב"ם כשהתחתונה צלתה מרובה מחמתה מחמת

צירוף של סכך העליון ולהכי מתנה דבעינן שיהא סכך העליון תוך כ' אמה דבזה יכולין לצרף צללי הסוכה ע"כ. לפ"ז אם יהיה למעלה מעשרים אמה אין מצטרף סכך עליון עם התחתון להכשיר סוכה ולדעת התוספות בשם ר"ת אפילו למעלה מעשרים אמה יצטרף להכשיר סוכה ואפילו תחתונה חמתה מרובה מצלתה ואפילו עליונה צלתה מרובה מחמתה נמי כשרה התחתונה אלא שהצריכו בעליונה חמתה מרובה מצלתה בהיכא דהתחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה כדי שלא תהיה סוכה בתוך סוכה והרמב"ם מיירי דאין גבוהה של עליונה עשרה טפחים או אינה יכולה לקבל כרים וכסתות כו' ואעפ"כ הצריך שתהיה העליונה תוך עשרים אמה שמעינן מינה דסובר דלא כר"ת. אלא דבהיכא שהתחתונה צלתה מרובה מחמתה והעליונה למעלה מעשרים אמה דלדברי התוס' כשרה נראה לכאורה דלא אתבריר דעת הרמב"ם אם כדעת התוס' אם כדעת רש"י לפום האי פי' דכ"מ וכד דייקינן שפיר הא נמי אתבריר לן דעת הרמב"ם ז"ל דלא כדעת התוס' והוא דכיון דלא אתבריר לן בדברי הרמב"ם להדיא דמיירי דסכך תחתון צלתו מרובה מחמתו בצירוף העליון אלא דאנו מפרשי ליה הכין ויכולין לומר נמי דמיירי בלא צירוף ובפירושא קמא דכתב הכ"מ א"כ הו"ל להרמב"ם לאשמועינן חידותא דדינא דכשרה תחתונה אפילו עליונה למעלה מעשרים אמה אם תחתונה צלתה מרובה מחמתה בלא צרוף דהא דשניהם בתוך עשרים דמצטרף עליון לתחתון לית ביה כל כך חידותא דדינא ותדע דבזה ליכא מאן דפליג ופשיטא דמצטרף משא"כ בהא דעליונה למעלה מעשרים אמה ותחתונה צלתה מרובה מחמתה דפליגי רש"י ותוס' וא"כ לא תימא דדעת הרמב"ם כדעת התוס' הא הו"ל לאשמועינן אלא ודאי דלא כן דעת הרמב"ם ז"ל וכל שעליונה למעלה מעשרים אמה צריך שיהיה בתחתונה צלתה מרובה מחמתה לבד כל הסכך שמכוון כנגד סכך של העליונה וכדעת אבי העזרי דכל סכך שיש עליו סכך פסול אין הצל בא אלא מהעליון ואין התחתון משמש כלום וכמאן דליתיה ולענין הלכה ספקא דאורייתא הוא ואזלינן לחומרא:

גמרא אמרי במערבא כו'. הני מערבא דמייתי רב מלתייהו הוו גדולים מר"י כדאיתא בריש מ"ק דקאמר כי אתא רב דימי אמר כו' ופליגי ר"א ור"י בפירושא דתלמודא דבני מערבא וכיון דכן לא מצאו ר"ח ורבה בר רב הונא לאפלוגי עלייהו וכמ"ש התוספות בריש מ"ק דפריך אביי לרבה ורב יוסף מרב כהנא וכתבו התוס' ד"ה חייב שתים וי"ל ואע"ג דרב כהנא אמורא הוה מקשה מיניה לרבה ורב יוסף משום דגברא רבה הוה ע"כ. ומהשתא אה"נ דהוה פריך הש"ס לרבא ורב חסדא מההיא דמערבא אלא דקושיא דליכא לשנויי עלה מידי לא טרח הש"ס לאקשויי וכ"כ הרא"ש ואפילו למאי דפרישית התם

דמאי דפריך אבייי מרב כהנא הוא משום דאתמר מלתיה דרב כהנא בבי מדרשא ולא אפליגו עליה אמוראי ה"נ כיון דאמרי במערבא ולא אתמר דפליגי עליה ש"מ דהסכימו עלה בש"ס:

דף י ע"ב

גמרא אגנינהו בסוכה כו' נראה להוכיח מהכא שאם חכם אחד יראה לו סברא אחת ורבים חולקים עליו אין לחייבו לעשות' כדעת רבים ומאי דאמרה תורה אחרי רבים הוא למי שאין לו סברא ילך לו אחר רבים אבל בעל הסברא אם הוא ראוי לחלוק לא יתחייב לעשות כרבים ואפילו להקל כפי סברתו שפיר דמי. ויש לדחות דשאני הכא אפשר דר"נ נמי הוה ליה מאן דסבר כוותיה אלא דהש"ס לא ידע ליה אי נמי דרב נחמן קבל מרבו ורב חסדא ורבה בר רב הונא קבלו מרבם ונמצאו שכל כת קבלה מיחיד ולהכי כל אחד עמד בסברתו וכההיא דאמר עקביא לבנו אני קבלתי מיחיד והם קבלו מיחיד כו':

גמרא אמר ר"י אמר שמואל כו' כתב הרי"ף דלא קי"ל ככל האי סוגיא אלא כההיא וכו' ועיין מ"ש במסכת מ"ק בפ"א בישוב דברי הרמב"ם דפסק דקצירת העומר דוחה את יום השבת ונקצר ביום שבת:

דף יא ע"א

גמרא דרש רבה בר רב הונא מותר לישן בכילה כו' משמע דהכי הלכתא דהא דרש לה בפרקא וגם תלמודא מייתי לה בסיומא דמלתא. ותו דתלמודא מפרש למלתיה ש"מ דהכי הלכתא. והרמב"ם בפ"ה מהלכות סוכה כתב וז"ל וכן כילה שיש לה גג אפילו טפח אם גבוהה י"ט אין ישנים בה בסוכה ע"כ. נראה דטעמו הוא כיון דרבה בר רב הונא סובר כר"י דסבר דסוכה דירת קבע בעינן דמשום הא הוא דאמר לא אתי עראי ומבטל קבע ואנן איפסיקא לן הלכתא כדכתיבנא בריש מכילתין דהלכה סוכת עראי בעי' ותלמודא דקא מפרש הכא למלתיה דרבה בר רב הונא הוא אדרבה לגלות דלאו הלכתא הוא כי היכי דלא נטעה במלתיה דהוי הלכתא לזה אמר דאיהו כר"י דסבר דירת קבע וממילא אדחיה והגם דאיהו סבר כר"י ודרש הכי באתריה אנן לא קי"ל כוותיה כיון דכמה סתמי דתלמודא קיימי דדירת עראי בעינן:

גמרא הדלה עליה כו'. עמ"ש למעלה דף ט' ע"ב ד"ה אמר רבא שם ישבתיה לדעת הרמב"ם ז"ל:

דף יב ע"א

מתניתין חבילי קש כו' בגמרא שלנו לא הוזכר שיעור החבילה אלא דבירושלמי אמרו דהוי כ"ה ופסקו הרמב"ם ז"ל בפר"ו מהלכות סוכה ותמה עליו הראב"ד וז"ל בירושלמי

מצא אותה ולא ידעתי למה כתבה דאפילו אגד שלש שמיה אגד עכ"ל ולי נראה דאה"נ דמאי דאמרינן אגד שלש שמיה אגד נ"מ אם היה ראש דקל ובו חריות ולקח ג' חריות ואגדם יחד דשמיה אגד אבל בשיעור החבילה לא דברו בתלמודא דידן ומלתא דפשיטא היא דיודה תלמודא דילן לירושלמי דבעי כ"ה וגם הירושלמי יודה דהגם דליכא אלא שלש שרשים באגד אם הענפים כ"ה שמיה אגד והרמב"ם שלא הזכיר דין זה המעמיק בדבריו ימצא הדברים מבוארי' דכיון דכתב שם בהלכה י"א דהאוגד עץ אחד אינו חבילה וכו' דוק מינה דאם אגד שנים פסולים והוא ז"ל אזיל לשיטתיה דפסק דשנים נמי הוה אגד וכמו שהעלינו למעלה והרב המגיד תמה על הרי"ף שלא כתב שיעור האגודה ע"כ. ומסתברא דכיון דלא פירש סובר כל דהוי אגודה ואפילו עשרה או פחות אלא דהא מיהא בעינן דהוי שיעור שנשאת על הכתף כאו' וחבילתו על כתיפו אבל פחות מזה לא חשיבא חבילה והירושלמי שאמר כ"ה מיירי בקנים או בדים דומין לקנים:

דף יב ע"ב

גמרא מהו דתימא בית קיבול העשוי למלאת לא שמיה קיבול קמ"ל. מהכא מוכח להדיא דבית קיבול העשוי למלאת שמיה קיבול וליכא מאן דפליג אהא שמעתא ופסקה הרמב"ם בפ"ה מהלכות סוכה וז"ל סככה בחצים בזכרים כשרה בנקבות פסולה אעפ"י שהוא עשוי להתמלאת בברזל בית קיבול הוא ומקבל טומאה ככל כלי קיבול עכ"ל וקשה דבפ"ב מהלכות כלים כתב וז"ל בית קיבול העשוי למלאת אינו בית קיבול כיצד בקעת כו' אע"פ שיש בה בית קיבול לא נעשה אלא למלאתו עכ"ל. ומשמע דאפילו קודם שמילא אותה בברזל קא' דאינה מקבלת טומאה והיה נרא' לומר דהאי דמי להך דכתב הרמב"ם התם בבקעת כו' וז"ל ואם היתה של צורפין הרי זו מקבלת טומאה מפני שהם מגביהין את הברזל בכל עת שירצו ומקבצין את שפות הזהב כו' והרי נעשית לקבלה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וא"כ הא נמי כחצים דמי דגם הוא לפעמים מגביהין העץ מן הברזל לתקן א' מהנה. וא"ת א"כ מאי קמל"ן רב משנה היא בפרק י"ז ממסכת כלים וז"ל תחתית הצורפין טמאה ושל נפחים טהורה ע"כ. והן אמת דמצינן למימר דחדית לן רב דחצים נקבות דמו להך דתחתית של צורפין אלא דזה דוחק. והנכון לומר הוא דשני מיני עשוי למלאת הם אחד כשבית קבול הוא לתשמיש צורכי הכלי עצמו שיש בו בית קיבול זה הגם שמתמלא חשיב בית קיבול והיינו חצים נקבות שהנקבות שבהם הוא כדי שישמש בחץ זה למרחוק על ידי חץ שתוחב בו ונמצא בית קיבול הוא צורכי החץ כדי שיעשה מלאכה שלימה ולזה שמיה בית קיבול והיינו מה דחדית לן רב ואיכא בית קיבול אחר והוא כשאינו לתשמיש הכלי עצמו אלא לתשמיש כלי אחר הבא בתוכו כדי להשתמש

בו ונמצא כל הבית קבול אינו אלא בשביל המתמלא בו ולא בשביל הכלי שנעשה בו בית קיבול זה לא חשיב בית קיבול כלל והיינו הך דקתני בפרק י"ז דכלים דתחתית הצורפין דהתם נקבות הבקעת שבתחתית הסדן אלא לתשמיש הסדן לא לתשמיש הבקעת ולזה לא שמיה בית קיבול. ומאן דאית ליה מבוא בטומאה וטהרה ירגיש חילוק זה כי נכון הוא ולזה תמצא ששינה הרמב"ם את לשונו בשני מיני בית קיבול אלו בהא דחצים כתב אף על פי שהוא עשוי להתמלאת ובההיא דכלים כתב בית קיבול העשוי למלאתו ומי שאינו מבין דברי חכמים יחשוב דלאו דוקא ולא היא אלא הא דחצים אינם עשויים החצים כל עיקר בשביל נקב זה אלא שעשו הנקב לתיקון יפה לתשמיש יותר ראוי לזה אמר עשוי להתמלאת פי' מעשה זה של בית קיבול עשאוהו אבל לא עשאוהו להשאר כך אלא להתמלאת ובהך דתחתית הצורפין תמר עשוי למלאתו פי' כל עצמו של נקב זה לא היה אלא למלאתו ונמצא נעשה כל עצמו לצורכי הממלאו והבן ולזה לא חשיב בית קיבול דכל הכלי בטל וכבית יד לסדן ובזה נמי נתיישבה תמיהת התוספות בגמרא בד"ה בנקבות שהקשו מקתא דסכינא דטהורה:

גמרא והושני איני יודע והושני עצמן וכו' הני ספיקי כיון דאינן אלא ספק דרבנן דהא דבר תורה כל הני לא מקבלי טומאה א"כ כל ספק אזלינן ביה לקולא ואפילו תרי ודייק כשרה ודוקא דדייק ונפיץ הוא דפסולה מדרבנן והרמב"ם כתב בפ"ה מהלכות סוכה וז"ל סיככה בפשתי העץ שלא דק אותם ולא נפצן כשרה שעדיין עץ הוא ואם דק ונפץ אותם אין מסככין בו מפני שנשתנית צורתו וכאלו אינן מגידולי קרקע עכ"ל ואיכא למידק בדברי הרמב"ם ז"ל מ"ש שלא דק ולא ניפץ קשה אם לא דק מה ינפץ ואם כן כשאמר לא דק פשיטא דלא נופץ אלא ודאי דהכי קאמר שלא דק ואפילו דק אם לא נופץ כשירה ונתחכם לומר הכי ולא אמר שלא נופץ משום להודיע מאי ניפוץ הוא לזה כתב דק מקמי הכי כדי שתבין מאי ניפוץ קאמר ומשום דהרמב"ם לא סמך על הלומד בספרו שיבין הענין אלא ממה שכתב בספרו להכי מפרש הענין וכפ"ז מאי דגמר אומר ואם דק ונפץ אין מסככין פי' דוקא דק ונפץ אבל דק לבד לא מפסלי ופסק בספיקא דדי' לקולא ואפילו בצד החמור שבשני צדדי הספק שנסתפק רבה בב"ח ומטעמא דכתי' כיון דהוי ספק דרבנן ומכ"ש בהיכא דתרי ולא דייק פשיטא דמסככין בו דהו"ל ס"ס במילי דרבנן ופשוט ומה שהשיג הראב"ד ז"ל על טעמו דהרמב"ם כבר קדמני והיה למגן הרב המגיד בטענת חכם:

דף יג ע"א

גמרא שתים מחלוקת ר"י וחכמים כו' מהכא משמע דמאן דאית ליה שלשה מצוה מן המובחר שיריו א' ומאן דסבר שלשה לעכב שיריו שנים. והרמב"ם ז"ל בפרק י"א מהלכות פרה כתב וז"ל מצות אזוב שלשה קלחים וכל קלח גבעול נמצאו ג' גבעולין ושיריו שנים או שלקח שנים בתחי' ואגדן כשר נפרדו הגבעולין ונשרו העלין אפילו לא נשאר מכל גבעול מהן אלא כל שהוא כשר ושירי האזוב בכל שהוא עכ"ל פי' דבריו מצות אזוב כו' פי' מצוה מן המובחר ושיריו פי' אם נפל אחד אחד שאגד שנים גם כן הוי מצוה מן המובחר כל שאגד בתחילה ג' הגם שנפל אחד אין אומרי' לו משום מצוה מן המובחר יחזור לאגוד ג' ומה שאמר או אם לקח שנים בתחילה ואגדן פי' דוקא דיעבד הוא דמתיר לאגוד שנים ולזה אמר אם לקח ומ"ט אם נפרדו הגבעולין ונשרו כו' פי' אחר שאגד אגד כשר או שלשה דמן המובחר או שנים דעיקר הדין ונפרדו פי' נפרדו מן האגד ונפלו ונקט נפרדו ר"ל נפרדו מהקלחים ואו' ונשרו העלים פי' לפי דלכתחילה בעינן שיהיו הגבעולין בעלין שלהם ולזה אמר אם נשרו העלין ג"כ ואומרו אפילו לא נשאר וכו' קאי אחלוקת נפרדו הגבעולין אם נשאר מאורך האזוב אלא כל דהו כשר ואומרו ושירי האזוב בכל שהוא קאי לחלוקה שהזכיר בתחלת דבריו ונשרו עליו ר"ל אם נשאר כל דהו מעליו כל דהו נמי כשרה א"נ הכי קאמר הגם שנשרו כל עליו כיון שנשאר מן האזוב כל דהו כשר והגם דמשמע פשטא כדרך ראשון עכ"ז מדברי הרמב"ם בפי' המשנה נראה כדרך שני ואולי דלעלין קרי אזוב פי' מן הגבעולין כשר וראשון עיקר וממה שכתב אפי' לא נשאר מכל גבעול מהם כו' משמע דבעינן דישאר מכל גבעול ולפחות שנים משני גבעולין אבל לא נשאר אלא כל שהוא מגבעול א' והשנים נפלו לחלוטין דפסולה ואמאי הרי דלמאן דסובר שלש מצוה מן המובחר סובר דשירים אחד והגם דאיכא למימר דלא סבר דשירו אחד אלא כשהגבעול שלם אבל בשנפל ולא נשתייר אלא כל שהוא לא סבר דסגי בחד אכתי קשה דהו"ל להרמב"ם לאשמועי' בהיכא דאיכא גבעול שלם דשיריו אחד. ונראה דהרמב"ם פסק בשירי אזוב כר' יוסי דבעינן שנים ולא כרבנן דסברי שירי אזוב אחד ולחומרא וטעמו כיון דבמתניתין הביא דברי ר' יוסי ולא הביא סברת החולקים עליו בענין שירי אזוב אלא בתחילת אזוב ש"מ דדעת רבי לפסוק הלכה כר' יוסי בהא ולא סתם כרבנן אלא בתחילת אזוב דלא בעינן שלש אבל שירי אזוב בעינן שנים ולהכי לא תני רבי דעת רבנן בשיריו הגם דדברי רבנן תני תחלה והוא משום דבהא לא הוו רבים לגבי יחיד משום דאיהו סבר כר' יוסי בהא ובעינן שיריו שנים ותו אפשר לאוכוחי דבעינן שיריו שנים מדאמר רב חסדא אגד בחד לא שמה אגד משמע כל עיקר ואפילו

בשירים ואנן בעינן אגודה כדרשי בספרי דגמרי' לקיחה מולקחתם אגודת אזוב משמע דבעינן מיהא אגודה ובחד לא שמיה אגד ולזה תמצא דפסק הרמב"ם בפי' המשנה בפרק י"א דפרה דהלכה כר' יוסי ובהכרח לומר דלא קאי אלא אשירי אזוב ולא לתחילת אזוב דבהא לא מצו לפסוק כר"י כיון דת"ק חולק עמו אלא ודאי דלא קאי אלא לדין שיריו וכן מוכח מדבריו למשכיל על דבר:

דף יג ע"ב

גמרא הבוצר לגת כו' הקוצר כו' מ"ד קוצר כל שכן בוצר כו' הרמב"ם פוסק בפ"ה מהלכו' סוכה וז"ל סוכי תאנים ובהן תאנים כו' רואין אם הפסולת מרובה על האוכלין מסככין בהן ואם לאו אין מסככין בהן ע"כ. ובפ"ה מהלכות טומאת אוכלין כתב וז"ל הבוצר לגת אין לו ידות דהרי אין לו צורך ביד מפני שנמצין את המשקה הקוצר לסכך אין לו ידות כל ידות האוכלין שבסכן בגורן טהורים עכ"ל הגם דתלמודא קאמר דמ"ד קוצר כ"ש בוצר וא"כ לא הו"ל להרמב"ם לומר אלא קוצר י"ל דתלמודא הוא דחדית לן האי מלתא ומאי דחדית תלמודא אשמועינן ליה הרמב"ם דלא סמך עליו לידע ההלכות מהש"ס וטעמא דפסק כרב מנשיא בר גדא משום בין למאי דדחי תלמודא הוא משום דסובר תלמודא לאתוייה ככ"ע ותו מדטרח תלמודא אליביה דר' מנשיא לאוקומיה ככ"ע ש"מ דסובר כוותיה וראיתי להכ"מ שכתב וז"ל שם פלוגתא דאמוראי ופסק כמאן דמיקל וצריך טעם למה וכתב הר"י קורקוס דטעמא משום דלמאי דבעי הש"ס לאוקומי כתנאי מיתוקם ר' מנשיא כת"ק וטענה חלושה היא עכ"ל ולמאי דכתיבנא לאו חלושה היא ומה גם דתלמודא טרח לאוקומי דתנאי יודו לס' ר' מנשיא ותדע דהכי הו"ל לתלמודא למימר לימא רב מנשיא דאמר כת"ק ולידחי לא דכ"ע לית להו דר' מנשיא ור' מנשיא בקצרן לאכילה ונמלך לסכך בהו מיירי ואז שמעי' שפיר דתלמודא לא קא מהדר לאתויי ר"מ ככ"ע ומדקאמר בכה"ג ש"מ לדעת הש"ס דאמר כר' מנשיא:

דף יד ע"א

גמרא מהפכין מדת אכזריות כו' נקט כהאי לישנא דאכזריות חו' ע"ד מ"ש נגעים ובנים יסורין של נקמה ואסיקו בש"ס הא דלא הוו ליה בנים כל עיקר הם נקמה ומדה זו אכזריות היא לנקום נקם וקאמר ר"א דאפילו דבר זה יש כח בצדיק להפך לרחמים והראיה ויעתר יצחק לה' כי עקרה היא ולא היו לה בנים כל עיקר והפך לרחמים ויעתר לו ותהר רבקה אשתו:

גמרא אמר רב מחלוקת בנסרים שיש בהן ארבע וכו' הנה קי"ל בכללי פסקי דינים דתנאי ר"י ור' מאיר הלכה כר"י ובכללי פסקי דאמוראי רב ושמואל קי"ל הלכה כרב באיסורי

אלא דהכא אית לן כללי אחריני דסתרי תרווייהו כללא דתנאי הא קי"ל כללא אחרינא הלכה כר"מ בגזירותיו והכא גזירות נינהו ודע דלפום פלוגתא דאמוראי בתלמודא ישתנה דינא בהא מלתא דלרב דקאמר מחלוקת בשיש בהם ארבע פליגי דר"מ אית ליה גזרת תקרה ור"י לית ליה גזירה א"כ אמרינן שפיר דהלכה כר"מ בגזירותיו דהא ר"י לא גזר ור"מ גוזר אבל לשמואל דסובר דבשיש ארבע לכ"ע גזרינן אלא דפליגי באין בהם ארבע לר"י כיון דלית בהו שיעור לא גזרינן ולר"מ כיון דנפקי מתורת לבוד גזרינן נוכל לומר דבהא ליכא כללא דהלכה כר"מ בגזירותיו דהא בגזירה כ"ע מודים דגזרינן אלא בסברא הוא דפליגי אם הא נמי הוי בכלל גזירה או לא ובמלתא דסבר' כה"ג הגם דהוי בדין הגזירה לא אשכחן דהלכה כר"מ ונשאר הדבר ככללא דקי"ל ר"י ור"מ הלכה כר"י וכללא דאמוראי נמי הגם דקי"ל דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי הכא איכא רב פפא דמיישב למלתיה דשמואל ומשמע דהכי ס"ל וכיון דרב פפא סובר כשמואל קי"ל כוותיה דבתראה הוא וכן פסק הרי"ף דכיון דרב פפא מפרש מלתיה דשמואל הלכה כוותיה וכפי זה הלכה כר"י ככללין וליכא להך כללא דהלכה כר"מ בגזירותיו וכדכתיבנא ודחה הרא"ש דבריו לומר דאין ראיה מדברי רב פפא מדפריש למלתיה דשמואל דסובר כוותיה וכבר גילה הרא"ש דעתו זו בשבת בהך סוגיא דמהלך כעומד דסובר דאין ללמוד ממה דמפרש למלתיה דהאיך דסובר כוותיה וכבר גליתי דעתי דכל דפליגי בתראי אקמאי בסבר' לא שבקינן ס' קמאי מקמי סברת בתראי ומה גם דעת הרי"ף דסוף הגאונים הוה ודעתו כדעת גאון פשיטא דלא חיישינן לסברת הרא"ש כנגדה ונר' לתת טעם לדברי הרי"ף דאי תימא דרב פפא לא אתא אלא לתרץ הקושיא דפריך הש"ס לדעת שמואל הכי הול"ל אמר לך שמואל כו' ומדלא אמר הכי ש"מ דהכי סביר ומה גם אי אמרינן דמאן דפריך לשמואל הוא סתמא דתלמודא בתרא שהוא רבינא ורב אשי ומייתי מלתיה דרב פפא כפי מתניתין מדנפשיה ואמר הכי קאמר כו' א"כ רב פפא דברי עצמו קאמר. אלא דכפי האמת לית הכי פשטא דסוגיא ובודאי מאן דפריך למלתיה דשמואל הוי סתמא דתלמודא דמקמי רבינא ורב אשי בדורו של רב פפא ועלה משני רב פפא ועכ"פ מדלא אמר אמר לך שמואל ש"מ דהכי סובר. והרמב"ם כתב בפ"ה מהלכות סוכה וז"ל נסרים שאין ברחבן ד"ט מסככין בהם ע"כ איכא פנים לומר דרמב"ם בשיטת רבו הרי"ף אמרה והלכה כשמואל דכשאין בהם ארבע מחלוקת ופסק כר' יאודה דשרי פחות מארבעה ואיכא פנים לומר דכהרא"ש סובר והלכה כרב דבארבע פליגי ופסק כר"מ משום דקי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו וכבר דחינו דברי הרא"ש ממילא קאי הרמב"ם כהרי"ף ותדע דבפי' המשנה כתב רמב"ם והלכה כר"י ועיין מ"ש בדף ט"ו:

דף יד ע"ב

מעשה בשעת הסכנה כו' פירוש שמחמת הסכנה הביאו הנסרים שלא ירגישו האומות שהם לסוכה יחשבו שהם

לתקרת הבית והיו יכולין להביא נסרים פחות מארבע ג"כ ולא היו מרגישים ואמרו לו אין שעת הסכנה ראיה ופי' דאפשר שחששו שירגישו האומות כשלא יראו אותם רחבים ארבע ומחמת הסכנה חששו לחששא רחוקה הגם דנסרים של התקרה אינם רחבים ארבע:

גמרא לימא מסייע ליה כו'. הגם דכבר עלתה הסכמת כולהו אמוראי דאפילו הפכן פסולה קא בעי תלמודא הכא במאי עסקינן משום דנ"מ דאי אשכח ברייתא דקתני כשרה דחינן לאמוראי וליכא לסיועינהו מידי מהא:

דף טו ע"א

גמ' ולרב יאודה אמר רב כו' מסתברא דעיקר טעמא דגמרא דלא בעי למימר דרב ושמואל כר' יוחנן סברי דמשנה א' משום גזירת כלים הוא מטעמא דאשכחן להו דפליגי אמתניתין דמסככין בנסרים מר סבר בארבע פליגי ומר סבר בפחות מארבע פליגי אלא דמסתייע הש"ס גם מהא דלא גזר רב בחצים זכרים ולא הוצרך למימר הך דפליגי אמתניתין דמשום גזירה הוא דפליגי משום דמלתא דפשיטא ליה לתלמודא:

גמרא סיפא ר"י היא דאמר כו' ע"ס הסוגיא. לדברי רש"י דפירש דסתם תקרה ודאי בני ד"ט הוא אזדא סוגיא על נכון דהאי שינוייא דר"י היא לא מצינן לשנויי הכי אלא לסברת רב אבל לשמואל קשה הרי דר"י מיהא מכשיר בארבע טפחים ובהכרח לשנויי דבביטול תקרה פליגי וכדפרש"י דאפילו ארבע כיון דמבטלי ליה בידים לא אתי למיטעי לישב בבית אלא דראיתי להרמב"ם שפירש בפירוש המשנה וז"ל ר"י אומר כי ב"ה סוברים שבאחד מאלו שני מעשים יהיה ביטול תקרה ורמ"א כי ב"ש וב"ה מודים לא יהיה אלא כנטילת א' מבנתים והלכה כר"י כמו שהורה מדברי ב"ה עכ"ל מוכח דמסיק דפי' דמתני' כשמואל ובפ"ה מהלכות סוכה הלכה ח' כתב וז"ל תקרה שאין עליה מעזיבה כו' אלא נסרים תקועים בלבד הרי זו פסולה שהם לא נעשו לשם סוכה אלא לשם בית לפיכך אם פקפק הנסרים והניד המסמרים לשם סוכה הרי זו כשרה ובלבד שלא יהיה בכל נסר ד' טפחים וכן אם נטל א' מבנתים והניח במקומו סכך כשר כו' כשרה ע"כ. מוכח מדבריו דלא שרינן מפקפק אלא בפחות מארבעה טפחים אבל ד' טפחים דוקא נוטל מבנתים דלהכי התנה שלא יהיה ד' טפחים מקמי דינא דנוטל לומר דבנוטל ליכא האי תנאה. וקשה אמאי דכיון דמפרשי' מתניתין כסברת שמואל משמע אפילו ד' טפחים

נמי שרינן כל דמבטל תקרה כדמוכח מהש"ס ותו לדברי הרמב"ם דתקרה דקתני במתני' היינו דוקא שאין בה נסרים ד' טפחים א"כ למאי דמפרש בש"ס אליבא דרב דסיפא ר"י היא וקאמר ליה לר"מ כו' מאי קא פריך ומוכח ר"י מהך דב"ש וב"ה דלא גזרי משום תקרה אלא ב"ש בשלמא אי אמרינן דסתם תקרה יש בה נסרים ארבעה שפיר קא"ל ר"י לר"מ אלא אי אמרינן סתם תקרה שאין בה ארבעה מאי קאמר ליה ר"י לימא ליה ר"מ ההוא בשאין בהם ד' טפחים ובהא פליגי דב"ש סברי גזרינן וב"ה סברי לא גזרינן ודוקא שרחבה ד' טפחים לכ"ע גזרינן ותו מאי קאמר הש"ס הניחא לרב אלא לשמואל וכו' מאי פריך אדרבה לשמואל מתיישבא מתניתין שפיר ר"י היא דהא מוכח מפלוגתייהו דב"ש וב"ה למלתא דפליגי בה ר"י ור"מ דהיינו בפחות מארבעה וקאמר לר"מ עז"ה לדידך דאמרת פחות מארבעה טפחים נמי פסולה הא מלתא ב"ש היא ולא ב"ה דב"ה סברי דלא גזרינן בפחות מארבעה טפחים בשלמא לדידי מיירי דתקרה זו אין בנסריה ד"ט ולהכי קא אמרי ב"ה מפקפק אלא לדידך במאי מוקמת לה ולא מצי ר"מ לשנויי מידי אם לא שיאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה משא"כ לסברת רב דלאו מידי מותיב ליה ר"י לר"מ אם לא שנאמר בהכרח דסובר דסתם תקרה נסריה רחבים ארבע טפחים א"כ קשה להרמב"ם כיון דנתגלה לנו דנסרים דתקרה ד"ט א"כ מאן אשכחן דפליג וסובר דסתם תקרה הוי פחות ומה גם דמן הסתם לא אמרינן דפליגי בהאי מלתא לרב סתם תקרה ארבע טפחים ולשמואל סתם תקרה פחות מד' טפחים וליכא למימר דפסק כרב דמחלוקת בארבעה טפחים וכר"מ דאסר כדקיימא לן הלכה כר"מ בגזירותיו וכדפרישית לעיל בד"ה אמר רב מחלו' דהוי דלא כהרי"ף ותו דהרי כתב בפירוש המשנה הלכה כר"י. ותו דהא מיהא מוכח מדברי הרמב"ם דסתם תקרה הוי פחות מארבעה טפחים ואפילו נימא דאיכא ואיכא א"כ קושייתינו הראשונות במקומן עומדות ונראה דהרמב"ם הוקשה לו לפי' רש"י דאמר דתקרה זו נסריה רחבים ד"ט דגזרינן אליבא דר"מ אלא דפליגי כיון דמבטל לה להדיא לא גזרינן חדא כיון דגזרינן משום תקרה לא מחלקינן אפילו יודע דאסרה תורה מן העשוי ככל הגזירות שגזרו חכמים אפילו יודע ודאי ולא שייך למיחש ליה ותו דהוי כחוכא ואטלולא דמשכחת לה באדם אחד שעשה ב' סוכות לבני ביתו שהיו מרובים א' תקרה שאין עליה מעזיבה נתיר לו לסכך מנסרים רחבים ד"ט ואחת שסככה בנסרים נאסור לו רחבים ד"ט מה תאמר כי לאדם כזה גזרינן ליה לסכך בנסרים ד"ט כיון דידע א"כ לא גזרינן גזירה זו לכל מי שיודע הדין וזה דבר שאין השכל מקבלו לזה פירש דאין הכרח לומר דנסרי התקרה רחבים ארבע ואיכא דנסריה ד"ט ואיכא דנסריה פחות והדעת מסכמת על זה דמי גזר כן שלא יעשו התקרה אלא

בנסרים של ד"ט ובודאי דעבדי אינשי הכי והכי ופי' הסוגיא כך הוא דמאי דקאמר הש"ס בתחלת הסוגי' לעולם משום גזירת תקרה וה"ק אע"פ שמפקפק וכו' הוה מצי למימר לעולם משום תעשה ולא מן העשוי וה"ק אע"פ כו' ותדע דמעיקרא דפריך מ"ט דב"ש קאמר אי משום תעשה ולא מן העשוי בחדא סגיא הרי מוכח דאי הוה תני ב"ש נוטל א' מבנתים הוה מצינן לפרושי דטעמייהו משום תעשה ולא מן העשוי דאי. לא תימא הכי הול"ל אי משום תעשה כו' במפקפק סגי ומדקאמר בכה"ג מוכח דהגם דהוה תני נוטל אחת מבנתים לא הוה פריך אמאי לא מהני מפקפק ותדע דהא ר"מ קתני בהדיא נוטל אחת מבנתים ואינו מפקפק ולא פריך תלמודא לר"מ והגם דבחלוקת אי משום גזרת תקרה קא דייק הש"ס לומר בנוטל סגיא דמשמע דבחלוקת משום תעשה כו' מהני אפילו פקפוק לחוד. קושטא דהכי דעת הש"ס אבל לא מצי להקשות מכח סברא לב"ש ולומר אמאי הצריכו נוטל דוקא ולא פקפוק דמצינן לומר דסוברים ב"ש דפקפוק לא מבטל העשוי וכאלו קאי מלתא כדקאי מעיקרא ולא פריך אלא אמאי צריך תרווייהו ואם כן הוה מצי למימר תלמודא לעולם משום תעשה כו' וה"ק אע"פ שמפקפק כו' פירוש בעינן דוקא נוטל אחת מבנתים ובהא סגיא אלא משום דמצי לאוקומי באוקמתא רויחא דבגזרת תקרה פליגי ולאו למימרא דמשום תעשה ולא מן העשוי סברי ב"ש ור"מ דלא מהני פקפוק דהא מיהא מלתא דלא מסתברא ולא מתניא בהדיא ולהאי אוקמתא פריך תלמודא דכבר אפליגו ר"י ור"מ בגזרת תקרה ומשני ר"י והדר הש"ס פריך לרב והגם דהאי פירכא לא אתיא אלא לרב אבל לשמואל מצינן למימר דסובר כאוקמתא דר"י כבר כתבתי לעיל דממה דאפליגו אמתניתין קמייתא דמשום גזירת תקרה גילו דעתייהו דלאו כר"י ס"ל ומשני תלמודא אליבא דרב דר"י היא דקאמר לר"מ דב"ש היא כו' ואמר ר"מ לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה פי' לא נחלקו בזה דהיינו בתקרה שיש בה ארבעה וקא שרו ב"ה בהכי ובזה לכ"ע נוטל א' מבנתים ואינו מפקפק ובמה נחלקו בפחות מארבעה טפחים וכאלו אמר לא בזה נחלקו ולהכי פריך הש"ס הניחא לרב אלא לשמואל דאמר בפחות מארבעה פליגי לא מצינן לפרושי דר"י קא"ל לר"מ וכו' דא"כ מאי משני ליה ר"מ ולא ניחא ליה למימר דר"מ יכחיש במחלוקת בית הלל וב"ש כל עיקר ובחר טפי לשנויי דבביטול תקרה מחלוקת וה"פ לעולם כל נסר ארבעה טפחים לכ"ע לא מהני פקפוק לכ"ע משום גזירת תקרה והכא בנסרים פחות מד' טפחים ומשום תעשה ולא מן העשוי ופלוגתא חדשה שנו כאן לר"י לב"ה יספיק פקפוק ולר"מ בעי נוטל אחת מבנתים להתיר תעשה ולא מן העשוי והוא מאי דכתיבנא למעלה דהוה מצי תלמודא למימר לעולם משום תעשה ולא מן העשוי אלא דהוה ס"ד לשנויי שינוייא רויחא דלא

למימר דאית סברא לומר דלא מהני פקפוק להתיר ולא מן העשוי וכיון דקמו באפיה פירכי ופירוקי דחיקי הדר לומר דמשום תעשה ולא מן העשוי פליגי וסברי ב"ש ור"מ דבעינן נוטל מבנתים ודקדק לומר הש"ס דביטל תקרה ולא אמר בביטל תעשה ולא מן העשוי פליגי משום דב"ש ור"מ דסברי בעינן נוטל ולא מהני מפקפק לא בכל איסור תעשה ולא מן העשוי סברי הכין הא ליתא דהרי בכמה איסור דתעשה ולא העשוי אנו מתירין פקפוק לבד בלא פקפוק שום ס' וכההיא דהדלה עליה את הגפן כו' וכדומה סגי בפקפוק ודוקא הכא בתקרה ישנה החמירו ב"ש ור"מ דבעי נוטל להכי דייק תלמודא ואמר בביטל תקרה ופסק רמב"ם הלכה כר"י דפקפוק סגי כב"ה ודוקא לשרויי איסור תעשה ולא מן העשוי אבל יש בהם ארבעה טפחים בעינן דוקא נוטל מבנתים ומסתברא לי לומר דבתר דמסיק הש"ס לדעת שמואל דבביטל תקרה פליגי מסקינן נמי הכי גם לדעת רב ולית אנן צריכין לדחוקי פי' דמתניתין דר"י קאמר לר"מ כו' דפי' דחיקא הוא וסלקא לן פירושא דמתניתין אליבא דכ"ע דאמאי עבדינן פלוגתא דרב ושמואל נמי בפי' דמתניתין ועקר וכפי זה סליק לן פסקיה דרמב"ם כהרי"ף דהלכה כשמואל:

ואשכחנא נמי סימא בפי' דברי הרי"ף דכתב אמתניתין דב"ה אומרים מפקפק או נוטל אחת מבנתים כו' וז"ל טעמייהו דב"ה משום תעשה ולא מן העשוי כו' ע"כ והוא ז"ל פסק הלכה כשמואל דבפחות מארבעה טפחים פליגי והאי לישנא מסקינן ליה בש"ס כרב אבל לשמואל לדברי רש"י ז"ל לא הכין ולדבריו לא קשיא מידי וראיתי להר"ן שפירש לדעתו הרי"ף דמפרש דמאי דקאמר הש"ס בביטול תקרה פליגי דהכי קאמר דכיון דהתקרה היתה עשויה בהם שייך למיגזר אפילו בדבר שהוא מותר לסכך בו לכתחלה ופליגי מר סבר כיון דע"י פקפוק ניתר איסור תעשה ולא מן העשוי ניתר נמי איסור זה ומר סבר דהגם דמפיק לה מאיסור תעשה ולא מן העשוי לא מפיק לה מגזרת תקרה כו' ע"כ נמצינו אומרים דאיכא גזירה חדשה שלא הוזכרה לא במשנה ולא בש"ס ולא נרמזה בדברי שום אמורא ואי מהך דקאמר הש"ס אליבא דשמואל ליכא שום הוכחה דמחדש דאיכא גזרה חדשה ואמינא בפה מלא דאפילו תלמודא נמי לא מצי לחדותי גזרה חדשה במלתייהו דב"ה וב"ש כל שלא הוזכרה במלתייהו להדיא. אחר שכתבתי זה שוב פקחתי עין לכל מה שכתבו הרמב"ן ליתובי סוגיא דהכא וראיתי שפי' מאי דקאמר הש"ס בשלמא לרב כו' עזה"ד וז"ל בעי לשמואל דאמר דכ"ע אית להו גזרת תקרה בנסרים שיש בהם ארבעה היכי אמר ליה ר' יאודה דהך סברא ב"ש היא דאיהו נמי אית ליה גזרת תקרה אלא דבמסכך בנסרים שאין בהם ארבעה סבר כיון דלית בהו שיעור לא גזרינן והכא היכי פליגי בגזרת תקרה הישנה ופריך כו' עכ"ל אתמהא וכי מי לא מצינן לאוקומי

פלוגתא דב"ש וב"ה בפלוגתא עצמה דר"י ור"מ דמי גזר כן דלא מצינן לפרושי פלוגתייהו אלא בגזרת תקרה דארבעה טפחים ולא בגזרת נסרים פחותים מד"ט ובפלוגתא דר"י ור"מ לס' שמואל ומיהו חזיתיה להרב הנז' שהעלה בדעת הרי"ף כשיטתנו בעקר הדין:
וראיתי להרשב"א שפי' בחי' דלא מצי שמואל לשנויי דפליגי בתקרה שבנסריה פחות מארבעה טפחים משום דכיון דסובר ר"י דבנסרים ארבעה גזרינן בחדתי הכא בתקרות הבית יסבור דאסור אפי' בפחות מארבעה ואפי' קנים כיון דנתונים בקירוי הבית ראוי לגזור בהם וכו' ע"כ. הרב ז"ל הקושיא הכריחתו לדחוק בזה ואין דעתי מקבלת כל מן דין לעשות אומדנות כאלה מדעתינו ולו יהיה דסביר הש"ס הכין עם כל זה לא הויא סברא אלימתא למפרך בכח לשמואל ולעביד אוקמתא חדשה מכח זה אחר המחילה מכבוד הרב וכדכתיבנא עקר:
גמרא לימא תהוי תיובתא דרב הונא כו' עס"ה מדברי רש"י משמע דלרבא לא בעינן מעדיף בין שפודין כו' ואפילו מצומצמות כיון דאיכא סכך כשר מרובה הגם שמה שהוא מרובה הוא מונח על סכך פסול אף על פי כן בהכי מתכשרא. והרמב"ם בפ"ה מהלכות סוכה הלכה י"ו כתב וז"ל סיכך בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה ואין במקום אחד מסכך פסול רוחב ג' טפחים אם היה כל הסכך כשר יותר על כל הסכך הפסול כשר כו' ע"כ. ממה שכתב בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה משמע דלאו בשתי כשר וערב פסול או להפך קאמר. וקשה אמאי לא כתב כאוקמתא דרבא. וראיתי להרב המגיד שכתב על דברי רמב"ם וז"ל ובגמ' לימא כו' ותירצו מאי כמותן בנכנס ויוצא שהוא מעדיף הכשר ופסק רבינו כתירוץ זה ע"כ. מוכח מדבריו דלרמב"ם לא מהני שתי כשר על ערב פסול ולדבריו ק' אמאי לא פסק כרבא דבתראה הוא והכ"מ פי' דבכלל מאי דכתב אם היה הסכך הכשר יותר כו' הוי ע"כ ואין דברי רמב"ם שכתב זה בצד זה סובלים כן. ונראה לי דהרמב"ם סובר דכל דסכך פסול וסכך כשר שבצדו שוים פסולה הגם דמסכך כשר יש יותר על גב סכך הפסול כהא דפסול שתי כשר ערב דסוף סוף שוים הם למטה ואין סכך פסול מתבטל במה שנותן סכך כשר עליו למעלה ופי' דסוגיא הכין היא לימא תהוי תיובתא דרב הונא וכו' ומשני מאי כמותן בנכנס ויוצא דהוי עדיף קצת סכך כשר מהפסול ופריך והא אפשר לצמצם בתמיהא פי' וכי אפשר לצמצם למלאות כל החלל שבין השפודים בצמצום שלא ישאר חלל בין השפודים לסכך הכשר כמו אותו עדיפות שיש בנכנס ויוצא א"כ אפי' נכנס ויוצא יבא פרוץ כעומד דהא השפודים נחשבים כפרוץ כמו שכתב רמב"ם וא"כ מצטרף לאיסור ומשני רבי אמי במעדיף פי' עד שיהיה כמותן של שפודין בנכנס ויוצא מלבד הך משהו דאי אפשר לצמצם ואתא רבא ושני שינוייא

אחרינא לפירכת אפשר לצמצם ואמר אם היו נתונים וכו' דבזה מתמלא כל החלל כיון שמוסיף לכסות גם על השפודים נמצינו אומרים דמה דמשני תלמודא שתי וערב אינו אלא לשנויי מתני' דקתני אם יש ריוח כמותן. ורמב"ם אין צריך להזכיר זה אלא הודיע דבעי' שיהיה סכך כשר טפי מסכך פסול באיזה אופן דהוי. נמצינו אומרים דבכהאי גוונא דמקרה סוכתו בשפודים בעינן ריוח טפי קצת מכמותן דהיינו נכנס ויוצא ובעי' שיהיה הסיכוך טפי מזה השיעור כדי שינתן ערב על השתי או להפך ואה"נ אם הריוח שבין השפודים טפי מכמותן כדי שיהיה שיעור בסיכוך טפי מסכך הפסול דלא בעינן שתי כשר על ערב פסול:

וראיתי להרב המגיד שכתב על דברי רמב"ם דאמאי פסק כאוקמתא דמייתי תלמודא אליבא דרב הונא ובעירובין אמרינן להדיא דהלכה כר' פפא דפרוץ כעומד כשר ותירץ דכיון דחשיב לסכך פסול כאויר מוכרח לומר דבעי' סכך כשר עדיף מפסול כו' יעש"ד. ולדבריו מאי דאמרינן דזוזא מלעילא כאסתרא מלתתא ליכא הפרש כל כך וכל דאיכא שיעור מעט טפי כשיעור זה דנכנס ויוצא ישוה הצל לחמה וזה דחוק דפשיטא דאיכא הפרש טובא מזוזא לאיסתירא ואולי דהלכה באה עזה"ד דבעינן צלתה מרובה מחמתה מלמעלה ואפי' משכחת לה בכה"ג נמי דאיכא חמתה מרובה מצלתה מלמטה כשירה אלא דרמב"ם כתב בפ"ד דין י"ט וז"ל סכך שהיו בו חלונות שהאויר נראה מהם אם יש בכל האויר ככל מקום המסוכך הרי זו פסולה מפני שחמתה מרובה מצלתה וכו' ואם היה הסכך רבה על האויר כשרה משמע מדבריו דכל דאיהו רבה קצת על האויר כשר ומשמע מדבריו דבזה לא הוי חמתו מרובה מצלתו. ונראה דבהכרח דמאי דאמרי' דזוזא כו' לאו דוקא והכי מוכח נמי ממשמעותיה דסוגיא דפריך דיוקא דרישא דמתני' לסיפא דלא אסרינן אלא שוים וא"ת סוף סוף אנן קחזינן כפי האמת דטפי מכל שהוא הוי. ואולי דמה דמתרחב למטה טובא לא מיקרי חמתה אלא אור החמה בקרוב לה נראה שהוא חמה אבל כפי האמת אינה מתרחבת החמה אלא כל דהוא שיעור שאנו אומרים דנכנס ויוצא:

דף טו ע"ב

גמרא ארוכה ושתי כרעים קצרה ושתי כרעים וכו' כתבו התו' דהא אתיא כר' נחמיה דפליג בריש פ' י"ח מהלכות כלים ואמר בין נטלה קצרה וב' כרעים וכו' טמאה כו' דעת התו' היא דעת הראב"ד ולא כן דעת רמב"ם שכתב בפרק כ"ו מהלכות כלים הלכה י' וז"ל מטה שהיתה טמאה מדרס וניטלה קצרה ושתי כרעים עדיין היא בטומאתה וכו' ושם בהלכה י"ג כתב נשברה ארוכה ושתי כרעים או קצרה ושתי כרעים הרי אלו מתטמאין

והשיגו הראב"ד דזה לדעת ר' נחמיה והוא פסק בהלכה י' כרבנן ע"כ. והיה נראה לחלק דשאני הך דריש פרק י"ח דפליגי חכמים עליה דרבי נחמיה מיירי לטהר מטומאה ישנה בזה אם ניטלה ארוכה נטהרה הקצרה משא"כ לקבל טומאה מכאן ולהבא. וראיתי להוכיח על חילוק זה מההיא דתנן בפרק כ"ז דכלים משנה ב' וז"ל הבגד מטמא משום ג' על ג' למדרס ומשום ג' על ג' לטמא מת ע"כ. ובדין חלוק שנטמא תניא בתוספתא דכלים בבבא בתרא וז"ל חלוק מאימתי טהרתו כו' נשתייר בו רובו מלמטה (טהור) ואם נקרע מבית פיו טהור ע"כ. הרי דאפי' יש בו יותר משלשה טהור מטומאה ישנה ואם תגע בו טומאה מקבלין מכאן ולהבא ודין זה דחלוק כתבו רמב"ם בפרק כ"ב הלכה י"ב. אלא דאשכחן לרמב"ם דכייל כיילא חדא בדין טהרת כל הכלים בין לענין טהרתם מטומאה ישנה בין לענין קבלת טומאה חדשה וכדמוכח ממ"ש בפ"ו ובריש פרק י"א מהלכות כלים וההיא דחלוק איכא למימר דבלאות שאני דכיון דבלה ונקרע תו לא חזי מידי. ולהבין דברי רמב"ם נעמוד על דברי הש"ס דילן איכא למידק במלתיה דרב חנן דמפרש מאי דקתני מטמאה חבלים ארוכה ושתי כרעים קצרה ושתי כרעים. קשה מי הכריחו לפרש קצרה ושתי כרעים ואתיא חכמים כר' נחמיה דתקשה אמאי ר' סתם הכא מלתיה כרבי נחמיה בשם חכמים ובו בפרק עצמו תני למלתיה כהחולק על ר' נחמיה בסתם דתנן מטה שהיתה טמאה מדרס ניטלה קצרה ושתי כרעים טמאה ארוכה ושתי כרעים טהורה ר' נחמיה מטמא ע"כ. וקשה דרבי אדרבי והו"ל לרב חנן למימר דמאי מטמאה חבלים כשניטלה קצרה וב' כרעים ולאו מטעמא דחזי למסמיכנהו אגודא כו' ובהכי לא קשו תרתי מתני' ובהכרח לומר דרב חנן הוקשה ליה דא"כ אמאי אפליגו תרי זימני כבר השמיענו במתני' קמייתא דארוכה ושתי כרעים מתטמאין איברים וכי תימא דעקר פלוגתייהו הכא במשנה שנית אינה אלא לפלוגי אדר"א דקתני ומטמאת חבילה ואגב דאתו לפלוגי אדר"א דתני מטהרת חבילה תנו נמי מטמא' איברים הא נמי ליכא דהא נמי כבר תני לה רבי במשנה שלאחריה דהאי משנה דחבילה ואיברים בתחלת פרק י"ט וז"ל המפרק את המטה להטבילה כו' ומהכא דייק רמב"ם ז"ל ולית מאן דפליג עליה בהא וז"ל שם הלכה י"ד מטה שנטמאת כולה אם הטבילה איברים איברים טהורה ע"כ משמע אפי' כרע וכרע בפני עצמו ובהכרח לומר כפי זה דמאי דאמר ר"ח ארוכה ושתי כרעים כו' לא קאי אלא אמטמאה איברים ולא אמטהרת איברים דהא אפי' כל אבר ואבר ממנה מטהרת' ולא הוי סיפא דמטהרת איברים דומיא דרישא דמטמאת איברים וא"כ לרבנן מאי דינא קא שמעינן בהאי מתני' אם טומאת איברים דהיינו ארוכה וב' כרעים כו' הא תני לה במשנה ח' דפרק זה ואם טהרת איברים הא תני לה בתחלת

פרק שאחר זה. והגם דחקינן לומר דהא מלתא דמטהרת אברים לא קתני לה בריש פרק י"ט דשמעינן לה ממה דקתני המפרק את המטה להטבילה וא"כ יאמר האומר דעיקר דינא הכא יתיב עם כל זה סוף סוף לא מסתבר ליה לר"ח למימר דכל עצמן דחכמים בהאי מתני' לא אתו אלא למטהרת אברים דהא אם אמרינן דמטמאת אברים דקתני היינו ארוכה וב' כרעים כדקתני במשנה ח' א"כ אדרבה נתנו מקום לטעות בדבריהם לומר דמאי דקתני ומטהרת חבילה נמי דומיא דרישא דארוכה וב' כרעים ולא כן הוא בשלמא אי אמרינן דעקר חידותא דדינא דאתא עליה בהאי משנה הוא מטמאת אברים והיינו בין ארוכה וב' כרעים בין קצרה וב' כרעים שפיר אמרי' דתנא סיפא דאפליגו בה נמי אדר"א והא כדאיתיה והא כדאיתיה וסיפא לאו דוקא וכל עצמו לא אתא אלא לדינא דמטמאה אברים משא"כ אי אמרי' דברישא לא אשמועינן שום חידוש וכל עצמו לא אתא אלא למטהרת אברים לא הו"ל למתני רישא להטעות ממנה כדכתיבנא. ומכח זה פי' ר"ח דמטמאת אברים היינו בין ארוכה וב' כרעים בין קצרה וב' כרעים ובתר דהוכחנו דמטמאת אברים דקתני מתניתין היינו אפילו קצרה וב' כרעים אית לן למידק אמאן דסתם לן מתניתין אמאי בחדא סתם כר' נחמיה ובחדא סתם כבר פלוגתיה ולפום מאי דכתבו התוס' הכא בד"ה בארוכה וז"ל ודוקא בשכל המטה קיימת וכולה של אדם אחד שסופו לחזור ולחברה אבל נאבד מקצתה או של שני בני אדם אפילו איכא ארוכה וב' כרעים וקצרה וב' כרעים כדתנן כו' מטה שנגנבה חציה כו' ע"כ וכן בפרק שלשה שאכלו בדף ן' בד"ה חלקוה לשנים וז"ל תימא דאמרינן בסוכה מטה מטמאה אברים כגון ארוכה וב' כרעים ולי נראה דהתם מיירי להחזירה ולתקנה שהכרעים בעין והדיוט יכול להחזירה עכ"ל. לכאורה קשה דא"כ אמאי קאמר הש"ס הכא משום דחזיא למסמכינהו אגודא כו' דמשמע דארוכה ושתי כרעים לבד חזו להכי ומשום הכי הוא דמטמאת לימא משום שהכרעים בעין והדיוט יכול להחזירה ובהכרח לומר דהאי טעמא לבד לא מהני אלא בהצטרפות מאי דקאמרי התו' ונפקא מינה אם אבד חציה לחלוטין הגם דחזי למסמכינהו אגודא לא מטמאה דמבטלה וטעמא משום דלא מיחזי אינשי חצי מטה לתשמיש כזה למסמיכה אגודא אבל אם עדיין כל המטה בעינה חזיא לפי שעה להכי ובזה נבא להבין אמרי קדוש והוא דרמב"ם סובר כדעת התו' אבל לא בכולה מלתא וסובר דבארוכה אפילו נשבר באופן שנאבד לחלוטין מטמאה והוא מה שפסק בהלכה י' ניטלה קצרה כו' עדיין בטומאתה פי' אפי' נאבד לחלוטין אין טהרה לטומאת ארוכה וב' כרעים ולהכי כתב סתם ולא התנה בתנאי לומר במה דברים אמורים שכל המטה קיימת ושל אדם אחד אלא בכל גוונא נכתב טעמיה וז"ל שעדיין צורת המטה עומדת פי'

וכאלו לא נשברה והך דקתני מטה שנגנבה חציה כו' או שחלקה כו' לא מיירי בשנחלקה ארוכה וב' כרעים דזה הרי היא כאלו היא בעינה וכמו שכתב רמב"ם שם וז"ל ניטלה קצרה וב' כרעים טמאה שעדין צורת המטה עומדת אלא מיירי דליכא בחלק אחד מהם ארוכה וב' כרעים. וחדותא דהאי דינא הוא דאם נפרדה והיא של אדם אחד אפי' קצרה עודנה בטומאתה כל שעומדת להתחבר כאלו לא נתפרקה אבל נגנבה חציה או חלקוה שותפין דשוב לא הדרא כל שהחלק אינו ארוכה וב' כרעים פרחה טומאה ממנו ודין זה פסקו רמב"ם שם בהלכה י"ב ואמר מטה שהיתה טמאה כו' ונגנב חציה הרי היא טהורה שהרי היא ככלי שנשבר החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא הרי זה דומה למי שעשה כלי משברי כלים שנטמא שהוא טהור כו' ע"כ. ממה שדקדק לומר הרי היא ככלי שנשבר העיר בזה שנשבר שבר המטהר לאפוקי ארוכה וב' כרעים דזה אינו נקרא כלי. ומהשתא מאי דתנן מטה מטמאה אברים ופירשה רב חנן אפי' קצרה וב' כרעים מיירי דעדיין כל אבריה קיימין ודייקא נמי דקתני מטמאת אברים משמע שכלה קיימת אלא עשויה אברים בכה"ג מטמאת אפי' קצרה וב' כרעים ולזה דייק רמב"ם בשכתב דין זה דהלכה י"ג קאמר וז"ל מטה שנפרקו אבריה וכו' פי' עודנה קיימת כולה אלא שנפרקו ובכה"ג אפילו קצרה וב' כרעים טמאה והוא אומרו בין נשברה לאורכ' פי' ארוכה וב' כרעים לצד א' וארוכה וב' כרעים לצד א' או נשברה עז"ה קצרה וב' כרעים לצד א' וקצרה וב' כרעים לצד א' הרי זו טמאה כיון דעודנה כולה קיימת אלא שנפרדת ולא חש שנטעה לומר אפי' נאבד שכבר כתב בהלכה שלפניה דין נגנב או נאבד חציה כו' וכל זה לענין קצרה ושתי כרעים אבל ארוכה וב' כרעים בכל גוונא טמאה שעדיין דין כלי עליו:

נמצינו אומרים לדעת רמב"ם ד' הלכות א' אם נשאר מן המטה ארוכה ושתי כרעים אפי' נאבד כל השאר הרי זו טמאה מטעם דכתב הרמב"ם דעדיין צורתה עליה ולא מטעם דראויה לסומכה לכותל דטעם זה לא מהני אלא אם כל המטה קיימת ושל אדם א' ב' אם נפרדה המטה ועדיין קיימת כולה ושל אדם אחד אפי' קצרה וב' כרעים טמאה בצירוף טעמא דכיון דחזי למסמיכה אגודא. ג' אם נשברה קצרה בלא כרעים או רגל א' עם ארוכה ואצ"ל עם קצרה אפילו כל המטה קיימת ושל אדם אחד אינו מתטמא ודוקא ארוכה וב' כרעים או קצרה וב' כרעים ומטעמא דיהיב תלמודא דחזי למסמכינהו אגודא כו' אבל בלאו הכי הנה הוא שבר גמור ופרחה ממנו טומאה לחלוטין ד' אם חלקו שותפין ואחין חציה או נאבד חציה קצרה ושתי כרעים הגם דחזיא למסמכה אגודא כו' הרי זו טהורה ולפ"ז מאי דקתני מתני' או בארוכות המטה מיירי בארוכה וב' כרעים ובכל גוונא ואפי' אבד חלק המשלים המטה אי נמי אפי' בקצרה וב' כרעים אם כל המטה קיימת ושל אדם

אחד. ורמב"ם כתב האי דינא בה' סוכה בדרך כלל וז"ל סככה בכלי עץ וכו' פסולה וסמך על מה שכתב בה' טומאת כלים מי הוא הנקרא כלי לענין זה וכל זה לדעת הרמב"ם אבל לדעת התוס' לא מחלקי ואפי' ארוכה וב' כרעים לא מתטמאה אלא כשכל המטה קיימת. ולדבריהם קשה מי הכריחו לר"ח לאוקומה בקצרה וב' כרעים דתהוי כר' נחמיה ולוקמה בארוכה וב' כרעים ותהוי כרבנן ותו דקשה סתמא אסתמא ולדעת הרמב"ם ז"ל מיתבא דעתא:

דף טז ע"א

גמרא סככה בכלאי כלים פסולה כו' כתב הרמב"ו בפ"ה מהל' סוכה וז"ל וכן אם סמכה בשברי כלים ובלאותיהם פסולה הואיל והיו מקבלים טומאה שמא יסכך בשברים שעדיין לא נטהרו עכ"ל ולא גזרינן נמי דכוותה לענין טומאה שיטמאו שברים שלא נטהרו משום דנפקא מינה קולא לגבי טהרות והגם דהרבה גזרות גזרינן בטומאה מדרבנן עכ"ז אין מדמין גזירות דרבנן אהדדי אי נמי שאני סיכוך סכך דלכל מסור דכל אחד מסכך סוכתו ולאו כולי עלמא גמירי ואתי למיטעי משא"כ טהרות דלאו לכל מסור כהאי גוונא:

דף טז ע"ב

גמרא פעם אחת שכחו ולא הביאו כו' ע"כ. קשה אמאי קאמר הש"ס אמלתיה דר' יוחנן דאמר דר' יאודה בשיטת ר' יוסי אמרה ולא היא. ולו יהיה דתהוי סבר' לאידך גיסא דעירובין אתי משום (סכך) שבת שאיסורו סקילה סוף סוף עירובין מיהא דרבנן ולפחות הוי מלתא שקילא ואמאי קאמר הש"ס בכה"ג ולא היא בדרך פשיטות הול"ל דילמא עד כאן כו' ואומר אני דתלמודא לא דחי להך דר"י מכח הסברא אלא דתלמודא הכי קים ליה דגמרו לה מגמר דהך עובדא דציפורי לא הוה בימי ר' יוסי אלא בימי ר' ישמעאל בר"י וקים ליה דרבי יוסי לא סבירא ליה הכי בעירובין משום דאתי לידי איסור סקילה כדקאמר הש"ס אי נמי קים ליה לתלמודא דלא אמרה ר"י דר' יאודה בשיטת ר' יוסי אמרה אלא מכח הך עובדא דציפורי והראיה דכד דחי לא היא אמר וא"ת הך עובדא על פי מי ולזה דחי לא היא פי' לא תגמור דיודה ר' יוסי בעירובין דתימא דר' יהודה בשיטתיה אמרה והך עובדא לא ר' יוסי כו' דקים ליה לתלמודא דר' ישמעאל הוא:

גמרא מחצלת ארבעה ומשהו כו'. קשה אמאי לא מהני שני קנים שיעמיד בפחות משלש סמוך לסכך ויעמיד קנה אחד בפחות משלש סמוך לו דהא קי"ל כל פחות משלש כלבוד וחשיב כאלו עומד וכדמוכח בעירובין דף י"ו מדקא מוכח אביי ממתני' התם להך בעיא דרב המנונא בערב מאי יע"ש. הרי דכל פחות משלש הוא כאלו עומד ואפי' בשבת דבעי שלא יהיה פרוץ מרובה על העומד וכן כתב רמב"ם בפ' י"ו מהל' שבת וז"ל כל מחיצה

שיש בה פרוץ כעומד אינה מחיצה כו' בד"א בזמן שהפרצות מג' טפחים ומעלה אבל אם כו' פחותה משלש הרי זה מותרת אף על פי שהפרוץ מרובה כו' כיצד הרי שהקיף בקנים ואין בין קנה לקנה ג"ט או הקיף בחבלים כו' הרי זה מחיצה גמורה אעפ"י שהיא שתי בלא ערב או ערב בלא שתי ע"כ. וק"ו הוא לענין סוכה דמהני אפי' פרוץ מרובה כמו שכתב רמב"ם בפרק ד' מהלכות סוכה שכתב וז"ל סוכה שיש לה פתחים רבים ובכותליה חלונות הרבה הרי זה כשירה אף על פי שפרוץ מרובה על העומד ובלבד שלא יהיה שם פתח יתר על עשרה ע"כ. ועיין מה שכתבתי דף ז' ד"ה יתירה שבת ואפילו למאי דפי' שם ה"ה ז"ל דהרמב"ם מיירי בדופן ג' הא מיהא לא חמיר דופן סוכה מדופן שבת דהא תנן דופן סוכה כדופן שבת. א"כ אמאי הצריך מחצלת ארבע ומשהו. ורמב"ם פסק להאי דינא דמחצלת שכתב שם וז"ל תלה מחיצה שגבוהה ארבעה ומשהו באמצע בפחות משלש לארץ ופחות מג' לגג הרי זו כשירה ע"כ. וי"ל דאה"נ וכל עצמו לא אתא רב חסדא בדין זה דמחצלת אלא לומר דאמרי' תרי לבוד חד מלמעלה וחד מלמטה אפי' בערב והיינו נמי טעמא דרמב"ם דהוצרך לכתוב זה בהלכו' ולעולם אפי' קנה בתוך ג' וקנה בתוך שלש שפיר דמי אלא דקשה א"כ הך דאמרינן דף ז' סוכה העשויה כמבוי עושה לו פס ד' ומשהו ומעמידו בפחות משלשה כו' ע"כ. אמאי לא סגי בטפח שוחק ומעמידו בפחות מג' והו"ל ארבעה טפחים ויביא קנה ויעמידו תוך ג' לטפח ולא בעי פס ארבע. ורמב"ם פסק להאי דינא בריש פ"ד מהלכות סוכה וי"ל דאה"נ דדבר תורה בהכי מיתכשרא אלא דרבנן הצריכו זה משום היכר מחיצות סוכה דהכתוב תלי מלתא בידיעה דכתיב למען ידעו דורותיכם ומשום זה הצריכו היכר הזה טפי משבת ותדע דהא קי"ל גבי שבת עומד מרובה על הפרוץ נידון הפרוץ כעומד ובסוכה לא אמרי' הכי ובעינן תוך שלש דוקא ועיין מה שכתבתי דף ז' ד"ה מביא פס כו'. נמצינו אומרים דדין פרוץ מרובה על העומד אינו בדופני לא להקל ולא להחמיר לא להקל בשיעור סוכה קטנה והראיה מדמצריך בעומד מרובה שיהיה תוך ג' ולא להחמיר ביותר משיעור סוכה אפי' פרוץ מרובה ואפי' בשני דופני הסוכה כמו שהוכחנו בדף יו"ד ד"ה יתירה שבת יע"ש וכל דהוי תוך שלש דהוי כלבוד חשבינן ליה כסתום ובהא שוה סוכה לשבת ומחצלת ארבע דקאמר לאו דוקא אלא ה"ה אם ירצה לעשות ב' קנים וכל א' תוך שלש לחבירו שפיר דמי ולא אתי אלא לאשמועי' תרי לבוד בערב ותדע דאלת"ה מאי פריך הש"ס פשיטא לימא הא קמל"ן דלא סגי בקנה תוך ג' וקנה תוך ג' לחבירו וכן בהך מתני' דמייתי הש"ס דמחצלת ז' כו' ופריך פשיטא והוצרך לדחוקי דאתא לאשמועי' משלשלין ואמאי לימא

דאתא למימר שבעינן שבעה ומשהו ולא סגי בטפח תוך ג' וטפח תוך ג' אלא ודאי דלא ס"ל לש"ס למיפסל בהכי ועיין בדיבור שאח"ז:

גמרא אמר ר' אמי פס ארבע ומשהו מתיר כו' לאו דוקא ארבע וה"ה שני קנים כל אחד תוך ג"ט וביניהם פחות משלשה ולא אתא הכא אלא למימר משך סוכה קטנה שבעה טפחים ואי תימא דבעינן דוקא פס ארבע טפחים לא מהני שני פסים טפח בכל אחד ויעמידם כנז' איכא למי' דטובא קמ"ל סד"א כדופן שבת קמ"ל אלא ודאי דה"ה והרמב"ם ז"ל לא הביא דין זה דלא הוצרך שכבר כתב ברפ"ד שיעור סוכה קטנה כו' אלא דקשה לפום מאי דכתיבנא בדף ז' ד"ה מביא פס ארבע ומשהו דדוקא בסוכה הוא דבעינן משהו אבל לא בשבת יע"ש א"כ אמאי לא משני תלמודא משהו אצטריכא ליה ואולי דהא נמי הוה פשיטא ליה לתלמודא מהך ברייתא דקתני ובלבד שלא יהיה כו' והך מתני' היתה שגורה בפה כל האמוראים להכי לא בעי לשנויי הכי אלא ראיתי להתוס' בד"ה בפחות משלשה שהקשו וז"ל ועוד קשיא דבשני פסים שיש בכל אחד חצי טפח ומשהו סגי דמוקי בפחות משלש סמוך לדופן כו' וי"ל משום דאמרינן בספ"ק דעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב כו' עכ"ל. לפי דבריהם ז"ל ה"ה מחצלת בעי' דוקא ז' וה"ה נמי מאי דאמרינן דף ז' מביא פס ארבע כו' דדוקא בכה"ג משום דבעינן שתי וערב ואין דבריהם מוכרחים. ותו א"כ אמאי לא אמר בש"ס דהא קמ"ל דבעינן מחיצה שתי וערב וכמו כן הוה מצי נמי לשנויי הברייתא. ותו א"כ אמוראי פסקו דבעינן שתי וערב ר' אמי ור"ח וריב"ל דאמר בדף ז' יביא פס ארבעה טפחים אלא ודאי כדכתיבנא ותדע דהרמב"ם מיהא לא סבר הכין דפסק בפי"ז מהלכות שבת מחיצה בין של שתי בין של ערב וכו' והראיתי דבריו בדיבור שלפני זה יעש"ד ופסק הך דמביא פס ארבע כו' ועיין מ"ש דף ז' בד"ה מביא פס ד' וכו'. מהכא משמע דע"י פס ד' ומשהו עושה דופן גמור. והרמב"ם בפ"ד מהלכות סוכה כתב וז"ל היו לה ב' דפנות זו כנגד זו וביניהם מפולש עושה דופן שיש בו ארבעה טפחים ומשהו ומעמידו בפחות מג"ט סמוך לאחת מן הדפנות וכשרה וצריך לעשות לה צורת פתח ע"כ. ולמעלה מזה גבי שתי דפנות כמין גם דעושה דופן טפח כו' כתב וז"ל וצריך לעשות לה צורת פתח מפני שאין לה ג' דפנות גמורות ע"כ. משמע דכל דאיכא שלש דפנות גמורות לא בעי צורת פתח א"כ קשה והרי פס ארבעה טפחים שוחק עומד תוך שלש טפחים דהוי דופן גמור אב"א דהוי עומד מרובה על הפרוץ אב"א דהוי תוך שלש דאפילו השלש נחשבים כעומד ואמאי הצריך צורת פתח. וי"ל דלא הוי גמורות אלא שנים כמין גם ושלישית לרוח אחת מהם וזה אפילו בב' הדפנות מכשיר ואם עשה ג' כיוצא בזה פשיטא דלא בעי צורת פתח. ומהשתא לא קשיא מאי דהוה קשה לי בדברי

הרמב"ם לישמועינן דאפילו על ידי פס חצי טפח שוחק סמוך לכותל ופס כיוצא בו תוך שלשה טפחים סמוך לחבירו יהיה ניתר בשלמא בדברי האמורא מצינן לשנויי כדשנינן. אלא בדברי רמב"ם ז"ל לא היא אלא טעמא הוא לאשמועינן דאפילו כה"ג דעומד מרובה על הפרוץ בעי צורת פתח כיון דמשונה כמבוי:

דף יח ע"א

גמ' ומודה ר"מ כו' ע"כ. סובר הש"ס דאפילו ארבעה נמי קאמר. ותימא ולימא ליה דלא קא מכשיר אלא בפחות מארבע ומצאתי בתוספתא פ"ק דמכלתין דקתני וז"ל מסככין בנסרים דברי ר"י וחכמים אומרים עד שיהיה בינו לחבירו במלואו וכו' אבל הכל מודים שאם יש בנסר ארבעה טפחים שיהיה בינו לבין חבירו במלואו ע"כ. הרי להדיא דקתני אפילו נסר ארבע ומהכא כל דאשכחן דהש"ס פריך או פריק מברייתא ולדידן מצינן לפלוגי דלא מיירי בנדון דאתי עלה ותלמודא לא דחי ליה שמע מינה דתלמודא קים ליה מאיזו הוכחה ברורה דלא מחלקינן בהכי:

גמ' והא דג טמא כיון דלית ליה כו'. מהכא מוכח דדג טמא אין לו שדרה. והרמב"ם כתב בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות וז"ל והוא שיהיה ראשו ושדרתו של דג קיים כדי שיהיה ניכר שהוא דג טהור כו' ע"כ. מוכח דסי' שדרתו הוא להכירו אם טהור וכן פי' בפירוש המשנה וז"ל שישאר ראשו ושדרתו נראי' עד שיודע מאותה צורה שהוא דג טהור ע"כ וכבר כתבתי בספרי ספר פר"ת בענין זה ולפי שלא פירשתי הדבר באורך אשיבה ידי עלי. דע דלרמב"ם ז"ל דמפרש בסי' שדרה דקאמר דבהך דטרית טרופה היינו שיכיר השדרה כי שדרה זו היא מוכרח אצלו שהיא של טהור אם כן ע"י שדרה אדם מכיר טהור מטמא ובדג טמא איכא נמי דאית ליה שדרה ולזה כי קאמר אביי צחותא דאבב נהרא שרי פי' בהכרח לפרש שע"י שדרה ניכר וניתר כולו וכדקתני בברייתא דטרית דודאי לא פליג אביי אמתני' דאבב נהרא מינכרא דשריא בהכרח לומר דסובר דכל טמאים דאיכא התם בני שדרה נינהו ובזה מינכרי כולם משדרתם כי טהורים הם דאלת"ה ואיכא מין דג דלאו בני שדרה נינהו א"כ אותם שאינם בני שדרה במה מינכרי ובהכרח לומר דלא אמר הכי אביי אלא לפי שהחליט דכל מין דאית ליה שדרה לא קאי התם ומאי דקאמר הש"ס והאי דג טמא ה"ה דג טהור. אלא אמר חלוקת מיחוש האיסור דטהור אי קאי מאי איכפת לן ודקדק לומר והאי דג טמא פי' מין זה של דג טמא דלית ליה שדרה לא קאי וממילא משמע דאיכא דג טמא דלאו כהאי כגון דאית ליה שדרה דמצי קאי ופריך עלה והא חזינן דקאי דג שאין לו שדרה אם כן אין החלט לצחותא דאבב נהרא כיון דאיכא מין דלא מצי בדיק ליה בשדרה כיון דאין לו ואי משום דלית ליה קילפי כו' פי' ובכה"ג

אפי' בדיקה לא בעי והא חזינן כו'. עוד אפשר דרמב"ם מפרש הסוגיא עזה"ד לעולם דדג טמא אית ליה שדרה אלא מין זה דצחותא אין דג טמא קטן כזה שיש לו שדרה ולהכי שרי אבייי ולזה דקדק הש"ס לומר והאי דג טמא דהכי הול"ל ודג טמא אין לו שדרה ומאו' והאי גילה דעתו דלא קאמר אלא כמין צחותא. ואולי דאפילו לכי גדל מין זה נמי לא חיישינן ליה באבב נהרא משום דלא מצי קאי אדזוטר א"כ הא ליתיה הכא א"כ אין מיחוש לדג טמא כל עיקר באבב נהרא ולאו דוקא צחותא הוא דשרי והא מלתא עצמה לדידיה דאביי הוא דקאמר אבל הש"ס לא ס"ל ובמסקנא לא קיימא הכי. אי נמי הכי קאמר הש"ס אי משום דרדיף מיא והאי דג טמא כיון דלית ליה שדרה פי' כמין שדרה דטהור לא מצי קאי ותדע דלרמב"ם איכא הכירא בשדרה דדג טהור מדג טמא ואפשר דמין שדרה דטהור תכונתה מציא קאי אמיא דרדיפי משא"כ דדג טמא ואיכא דג טמא דלית ליה שדרה כשיהיה דג טהור בלא שדרה במאי יהיה ניתר וא"כ מאי מחליט אביי להתירא בהכרח דסובר אביי דטמא דלית ליה שדרה לא מצי קאי לזה פריך והא חזינא דקאי ובפריי לא פירשתי כל הצורך:

גמרא אתמר סיכך על גבי אכסדרה כו' ע"כ. פי' דאית לה פצימין לרש"י שיש עמודים סביב אכסדרה ואין בין זה לזה שלש טפחים ובזה הו"ל כאלו האויר מלא דפנות ואצטריך לאשמועינן משום דלא עבידי פצימין לאויר החיצון. והרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות סוכה כתב וז"ל סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין וכו' כשירה לא היו לה פצימין פסולה מפני שהיא סוכה העשויה כמבוי שהרי אין לה אלא ב' צידי אכסדרה ואמצע האכסדרה אין בו כותל ושכנגדו אין בו פצימין עכ"ל ופי' ה"ה דאכסדרה זו שני כתלים זה כנגד זה ומקצתן מקורה וסמוך לקירוי על קצה האחר סיכך נמצאת סוכה זו יש לה ב' כתלים ואם יש לה פצימין שני עמודים בולטין ברוח שלישית אעפ"י שבסוכה אחרת כגון זו צריכה פס ארבע ומשהו כאן לפי שיש פצימין פי תקרה יורד וסותם כלומר פי תקרה של אכסדרה שהוא קירוי קבע עד כאן וזו היא שיטת הרי"ף ז"ל ופירשה הר"ן ז"ל כדברי הרב המגיד. וקשה לי לדבריהם ז"ל חדא וכי דרך הפצימין להיות באמצע הכותל וזה יכול לומר שעשו הפצימין בסוף מקום המקורה אלא דקשה מי תלה זה בזה לומר דכיון דיש לו פצימין אמרינן פי תקרה יורד אי אמרינן פי תקרה יורד וסותם בין יש לה פצימין בין אין לה פצימין ואי אמרינן אין פי תקרה יורד וסותם מה עושה הפצים. ועוד דברי הרמב"ם לא משתמעי הכי ממה שאמר ואמצע האכסדרה אין בו כותל ושכנגדו אין בו פצימין ע"כ אמצע אכסדרה משמע שהוא כותל הפנימי דלצד המקו' המקורה שלזה יקרא אמצעה ולא רוח שנכנסים בה לתוכה ועוד דלרוח הפרוץ לא הוה צריך

הרמב"ם לומר אמצע האכסדרה אין בו כותל דפשיטא אבל אם נאמר כפשטה דעל רוח הפנימי קאמר נתכוון באומרו שאין בו כותל לומר שהכותל הוא רחוק ד' אמות וכאלו אין בו ושכנגדו ליכא פצימין פירוש לצד מקום הפרוץ בסוף כותלי האכסדרה והוא מקום הפצימין ע"כ נר' לומר דהפצימין הם בסוף כותלי האכסדרה והפצימין הם במקום טפח שאנו צריכין בשלישית ולא הצריכו בעשויה כמבוי פס ד' אלא משום דנראית כמבוי ואין עליה צורת סוכה מה שאין כן באכסדרה דסוף סוף הנה היא סתומה הכשירו בפצימין וכדרב יאודה דהתיר בסוכה העשויה בהעמדת טפח בכה"ג מודים לו ולא בעינן הכא פי תקרה יורד וסותם ובזה ניחא אמאי הוצרך תלמודא למעבד אוקמתא אחריתי דמאי בינייהו ללישנא דפומבדיתא ולא אמר כאוקמתא דמאי בינייהו דללישנא קמא מ"ס פי תקרה יורד וסותם ומ"ס וכו' ומדהדר בתר אוקמתא אחריתי מוכח ודאי דאי איכא פצימין לאו משום פי תקרה אתאן עלה אלא כיון דאיכא פצימין חשיב החלל כאלו סתום דלא הצריכה תורה למלאת כל החלל של רוח שלישית אלא טפח והנשאר לבוד. ותדע דע"י הכשר הלחי יקרא סתום שכ"כ הרמב"ם בפרק י"ז מהלכות שבת וז"ל ונחשב אותה קורה או אותו הלחי כאלו סתם רוח רביעית ע"כ. ולבוד כסתום חשבינן ליה וכמ"ש רש"י וכן איתא בעירובין והוא אומרו אביי אמר כשרה אמרינן לבוד רבא אמר פסולה לא אמרינן לבוד. והרשב"א פי' ג"כ דע"י הפצימין אמרינן פי תקרה יורד כו' ופי' דברי הגמ' דאמר אביי אמר כשרה אמרינן לבוד פי' פי תקרה יורד וסותם והו"ל לבוד ואין הלשון סובל כן והגם דהרשב"א והר"ן וה"ה ז"ל כולהו קיימי דטעמא דפצימין דמכשירין הוא משום דעל ידם אנו אומרים פי תקרה יורד וסותם עכ"ז פשטא דסוגייא ודברי הרמב"ם לא משמע הכי:

שוב ראיתי להכריח כדברי ממ"ש הרמב"ם בפי"ז מהלכות שבת ה' ז' וז"ל אבל מבוי שאורכו כרחבו הרי הוא כחצר ואינו ניתר אלא בשני לחיים משני רוחותיו כל לחי במשהו או בפס רחב ארבע מרוח אחת ע"כ. והכי איתא בהדיא בעירובין הרי דכל כך הוא הכשר הלחיים בפס רחב ארבעה ואין לך ראיה גדולה מזו ומלתא דפשיטא היא דפצימין הם לחיים כדאמר הש"ס בהדיא. וא"ת א"כ אמאי הצריכו בסוכה דכמין מבוי להביא לה פס ארבע ולא הכשירוה בלחיים. י"ל דשאני לחיים הקבועים בבנין מלחיים העשויים בסוכה ודכוותה חלקו הר"ן והרשב"א וה"ה דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם אלא דוקא בתקרה הבנויה וחזקה כו' אבל בסכך הסוכה לא אמרינן פי תקרה דא"כ אין לך סוכה שצריכה דפנות למ"ד פי תקרה יורד וסותם אפי' בכל הד' ומהשתא אמאי אנן צריכין לומר דמאי דמכשירין בפצימין הוא ע"י הכשר תקרה. ולדרכינו אשכחנא סימא

לתרץ תמיהת הר"ן על דברי הרי"ף שכתב וז"ל ויש לתמוה על מ"ש הרב אלפסי ז"ל דהא דאמרי' ע"ג אכסדרה לא על גבה ממש אלא כסמוך לה והוא תימה דבש"ס אמרי' כאלו השוה את קירויו כו' דלא אמרי' ביה פי תקרה כו' ואפילו יש פצימין פסולה כו' אבל אפשר דהרב אלפסי ז"ל דלאו כו' אלא תקרת האכסדרה נמוכה מעט כו' יע"ש. ולמאי דתי' דברי הרי"ף כפשטם וליכא שום קושיא דאנן מכשירין בפצימין שבסוף הב' דופנות ואין אנו צריכין לדופן שבאמצע האכסדרה. ומאי דכתב הר"ן דלא אמרי' פי תקרה כו' ואפי' יש לו פצימין. הרב ז"ל אזיל לשיטתו אבל לדרכנו דין יש לו פצימין לא נכנס בגדר זה דפי תקרה כו' ולא קא' הש"ס דבעי' שלא יהיה שוה לסכך אלא דוקא לומר פי תקרה כו' אבל למאי דמכשירין מחמת פצימין אפילו שוה ממש כשר. ותדע דגמרא לא פריך מאכסדרה אלא לאביי דסובר דאמרי' פי תקרה כו' אפילו ליכא פצימין ומשני רבא אליבא דאביי אבל אי הוה מכשירי' מחמת פצימין הגם דקירוי אכסדרה שוה לסכך פשיטא דכשרה:

דף יט ע"א

גמרא ולחי היינו פצימין ק' להערוך שכתב בפי' תיבת פצים וז"ל בסוכה סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין פי' גאון לחיים ע"כ ק' למה הוצרך לאומרה בשם גאון והרי הוא תלמוד ערוך. ואולי דלא הוה בש"ס הא מלתא ובתר הכי קבעוה בש"ס ואיכא בכה"ג טובא דהוסיפו בתראי ועיין מ"ש גבי הך הלכתא דכשרה שינקה מן הטריפה כו' דכתבו רבוותא דלאו דברי הש"ס אלא מהלכות פסוקות:

גמרא פסל היוצא מן הסוכה. עיין מ"ש למעלה דף ד' ד"ה היתה גבוהה:

דף יט ע"ב

גמרא טיט הנרוק יוכיח כו' והגם דטיט הנרוק כשהוא מעורב טובלים בו ובמים הכא דומה למים בצד א' וטיט בצד א' דאין טובלין בו אליבא דכ"ע ורש"י פי' הטובל בו במקוה שכולו טיט ע"כ. משמע מדבריו דאם יהיה מעורב דאנו אומרים דמצטרף דטובלין בו. וקשה אמאי מהדר לטובל במקוה שכולו טיט דהוי מציאות דלא דמי לנדון דידן לימא בנדון עצמו דמצטרף טיט הנרוק אלא דהמים לצד א' והטיט לצד א' דלכ"ע אין מטבלין בו ומדמהדר לכולו טיט משמע הא חלק מים הגם שיטבול בחלק הטיט שפיר דמי והא ליכא מאן אמרה וי"ל דסובר רש"י דנדון זה דפחות מג"ט אויר דומה למים צפין ע"ג טיט דטובל בשניהם ולא לטיט מצד א' ומים מצד א' דאינו טובל אלא בטיט לבדו וטעמא משום שא"א שיכנס ראשו ורובו של אדם בפחות מג"ט א"כ הוה תחת סכך דנסר ואויר ודמי ממש למים וטיט מעורבין א"כ כשאנו אומרים מצטרף אנו אומרים ג"כ טובלים בו

ה"נ הו"ל למי' בפחות מג"ט אויר שישינים תחתיו אם באנו לדמות זה לזה לזה נתחכם ולא רצה לעשות הדמיון בשוה ממש ואמר אם טבל במקוה שכולו טיט וה"ק כי היכי דאשכחן טיט הנרוק שהטובל במקוה שכולו טיט לא עלתה לו טבילה וכשהוא טובל בו מעורב עלתה לו טבילה כמו כן אויר פסול הגם שהוא פסול לפעמים יצטרף להכשיר אבל לא ידמה לטיט הנרוק לכל דהתם טובל בו ובמים והכא אין ישנים תחתיו ולפי זה פי' הש"ס דקאמר מי איכא מידי דאיצטרופי כו' יתיישב בדוחק. ולדעת התו' אפשר דהא דסכך פסול פחות מג"ט הוא דומה לטיט הנרוק זה בצד זה ודוקא טיט למטה ומים צפין הוא דמטבילין כיון שהוא זה ע"ג זה אבל זה בצד זה אפילו יטביל חציו במים וחציו בטיט לא עלתה לו טבילה והא דמיא לאויר הגם דאין ראשו ורובו תחת האויר לבד אלא תחת הסכך ג"כ. אלא דאין הכרח לפי' זה דהא סכך הסוכה נידון כמעורב יחד דהרי אנו מצרפין אם רובה צלתה מרובה מחמתה להכשיר מיעוטה שחמתה מרובה מצלתה וכדאמר רבינא ובזה ליכא פלוגתא וא"כ סכך הסוכה נידון אדרבה כטיט הנרוק מעורב במים דקתני ר"י טובלים בו ובטיט והרמב"ם כתב בפ"ה מהל' סוכה וז"ל אבל אם היה אויר ג"ט בין באמצע כו' ה"ז פסולה עד שימעטנה מיעטו בדבר פסול אם סוכה גדולה כשרה בסוכה קטנה פסולה עד שימעטנה בדבר שמסככין בו ע"כ. לא התנה הרב דאסור לישן תחתיו גם ממ"ש בסמוך לזה היה רוב הסכך צלתו מרובה מחמתו כו' פסולה ע"כ. משמע דאפי' היה האויר שממנו בא ריבוי החמה על פני כל הסוכה ש"ד מוכח דלא פסק כאוקמתא דרבה וצ"ל טעם אמאי והרי רבא בתראה הוא וגם מנלן דפליגי עליה בהא ואשכחן בירוש' פ' שלשה שאכלו וז"ל תנינן הרחיק הסיכוך מן הסכך ג' טפחים פסולה וכו' עד ואין טובלין בו ע"כ. הרי להדיא סתמא דתלמודא דאויר משלים ואין ישינים תחתיו קושטא דמן הירושל' ליכא למשמע דדוקא אויר אבל סכך פסול ישינים תחתיו דאיכא למימר דכ"ש הוא והגם דמהכא מוכח דאויר חמור דקאמר לו יהיה אלא אויר עכ"ז מצינן למימר דבהא ליכא עדיפות זה מזה ותרווייהו מצטרפין ואין ישיני' ולימוד טיט הנרוק לסכך פסול כמו לאויר דכל דפחות מג' טפחים מצטרף ואין ישינים והיינו יכולין לומר דרמב"ם דסתם דעתו היא דכל שלא אמר ישינים תחתיו כונתו היא שאין ישינים והגם דזה דוחק דהרי הירוש' בעי לה מבעיא וא"כ צריכא מלתא ליאמר היינו דוחקים לומר דשאני אמוראי דבעו לה דאפילו דאיכא מאן דפשיט לה לאידך גיסא משא"כ הבא ללמוד ההלכות מהרמב"ם אחר שהודיע דסכך פסול ואויר פסולים נינהו כל דלא כתב בהדיא דישינים תחתיו אין להתיר משא"כ לדברי ש"ס דילן דמחלק בין סכך פסול בחד קא' ישינים תחתיו ובחד קא' דאין ישינין ולא כתב הרמב"ם א' מהנה ממ"נ ק' אם תאמר

דסתמו כפירושו דישינין ק' אויר וא"ת סתמו כפי' דאין ישינין ק' סכך פסול ונראה לתרץ בשני דרכים א' דמדברי ר"י דמפרש לברייתא דסוכה דמיעוטה חמתה מרובה מצלתה משמע דכל דאיכא אויר פחות מג' טפחים כשר כיון דרוב הסכך צלתה מרובה ופליג על אוקמתא דר' אושעיא דסוכה דפחות מג' טפחים אין ישינים תחתיו והרא"ש הק' אם כן אין לך סוכה שכשרה לישן תחתיה מפני הנקבים ותירץ דהא דאמר רבי אושעיא הכא דאין ישינים מיירי שהאויר לאורך הסוכה ביושר כו' והרמב"ם כשהזכיר התר מיעוטה חמתה מרובה מצלתה לא חלק באויר כזה דאסור לישב תחתיה גילה דעתו דלרבינא לא שנא ודרך ב' דהרמב"ם הוק' לו בש"ס בין לדרך רש"י מה שהק' התו' בין לדרך התו' מה שהקשיתי למעלה ודחה ב' הדרכים ופי' דברי ר"י בן אלישיב דקאי לסבר' ר' אליעזר דקתני התם במתני' דמקואות ר"א או' מטבילין במים ואין מטבילין בטיט ר"י או' מטבילין במים ובטיט כו' ע"כ הרי דלר"א אין מטבילין כל עיקר בטיט אפי' בתערובות אלא במים לבד ואף על פי כן הטיט מצטרף למ' סאה והוא מה שמוכיח מטיט הנרוק שמצטרף ואין מטבילין בו אפי' בתערובות כמו כן אין ישינים תחת אויר זה אפי' בצירוף הגם שמצטרף וכיון דהאי אוקמתא לא אתיא אלא כר"א ואנן קי"ל הלכה כר"י ככללא דפסקי' לזה לא פסקה הרמב"ם והגם דרבא בר' אושעיא קאמר להאי אוקמתא הרי ר"י לא מסיק הכי וכיון דלא מסיק כהאי אוקמתא דרבא לא פסקי' אלא כר"י גם רבה ורב יוסף דלא מסקי כוותיה:

ת ו ש ל ב " ע